

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

САМОФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка 4 курсу групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
Романюк Наталія Андріївна _____
Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Марусяк Наталія Леонідівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ червня 2026 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Харабара В.М.*

Чернівці – 2026

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи самофінансування підприємств	
1.1. Сутність та значення самофінансування підприємств	6
1.2. Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства	13
1.3. Особливості самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах України	20
Розділ 2. Оцінка рівня самофінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	
2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства	28
2.2. Аналіз структури та динаміки власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	34
2.3. Оцінка впливу фінансової результативності на самофінансування товариства	41
Розділ 3. Напрями вдосконалення самофінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	
3.1. Шляхи підвищення ефективності формування та використання власних фінансових ресурсів заводу	46
3.2. Заходи щодо зміцнення фінансової стійкості та забезпечення розвитку підприємства	51
Висновки	57
Список використаних джерел	63
Додатки	

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку економіки України питання забезпечення стабільного функціонування підприємств набуває особливої актуальності. Воєнний стан, інфляційні процеси, нестабільність фінансового ринку, порушення логістичних зв'язків, зростання вартості енергоресурсів та посилення конкурентного середовища суттєво впливають на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання. За таких умов важливого значення набуває здатність підприємств забезпечувати власний розвиток переважно за рахунок внутрішніх фінансових джерел, тобто на основі самофінансування.

Самофінансування є важливою складовою фінансової стійкості підприємства, оскільки забезпечує його незалежність від зовнішніх джерел фінансування, сприяє зміцненню конкурентоспроможності та створює передумови для стабільного розвитку. Ефективна система самофінансування дозволяє підприємствам здійснювати модернізацію виробництва, впроваджувати інноваційні технології, підтримувати належний рівень ліквідності та забезпечувати фінансову безпеку. Особливо актуальним це питання є для підприємств промислового сектору, діяльність яких потребує значних фінансових ресурсів для оновлення основних засобів, закупівлі сировини та забезпечення безперервності виробничого процесу.

Проблеми формування та використання власних фінансових ресурсів підприємств, забезпечення фінансової стійкості та самофінансування досліджували у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як І. О. Бланк, О. Д. Василик, В. М. Опарін, А. М. Поддєрьогін, Г. В. Савицька, С. В. Онишко, О. О. Терещенко, Н. М. Давиденко та інші. У наукових працях розкрито сутність самофінансування, визначено джерела формування власних фінансових ресурсів, досліджено механізми забезпечення фінансової стійкості та особливості управління капіталом підприємств. Водночас сучасні економічні умови України потребують подальшого дослідження проблем

удосконалення системи самофінансування підприємств, пошуку шляхів зміцнення фінансової стійкості та підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності формування і використання власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- дослідити теоретичні основи самофінансування підприємств;
- розкрити сутність та значення самофінансування у системі фінансового забезпечення підприємства;
- визначити основні джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства;
- охарактеризувати особливості самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах України;
- провести фінансово-економічну характеристику ТДВ «Чернівецький хімічний завод»;
- здійснити аналіз структури та динаміки власних фінансових ресурсів товариства;
- оцінити вплив фінансової результативності на рівень самофінансування підприємства;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності формування та використання власних фінансових ресурсів підприємства;
- розробити заходи щодо зміцнення фінансової стійкості та забезпечення розвитку товариства.

Об'єктом дослідження є процес самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування та використання власних фінансових ресурсів підприємства в системі самофінансування.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ і процесів. У процесі дослідження використано методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, економічного аналізу, графічний метод, метод фінансових коефіцієнтів, табличний метод, а також методи системного підходу та логічного узагальнення.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали періодичних видань, статистичні дані, фінансова звітність ТДВ «Чернівецький хімічний завод», а також інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності самофінансування підприємства, зміцнення його фінансової стійкості, оптимізації структури капіталу та удосконалення системи управління власними фінансовими ресурсами. Реалізація запропонованих заходів сприятиме забезпеченню стабільного функціонування та довгострокового розвитку ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в умовах сучасного економічного середовища.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Результати дослідження викладені на 67 сторінках, список використаних джерел становить 42 найменувань. Робота включає 9 таблиць, 5 рисунків та 3 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ САМОФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та значення самофінансування підприємств

У сучасних умовах господарювання важливою передумовою стабільного функціонування та розвитку підприємств є забезпечення достатнього рівня фінансової незалежності. Одним із ключових механізмів її досягнення виступає самофінансування, яке дає змогу суб'єктам господарювання здійснювати поточну діяльність і забезпечувати розвиток переважно за рахунок власних фінансових ресурсів. В умовах економічної нестабільності, інфляційних процесів, обмеженого доступу до кредитних ресурсів та посилення конкуренції роль самофінансування суттєво зростає, оскільки саме внутрішні джерела фінансування стають основою підтримання фінансової стійкості підприємства.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «самофінансування», що пояснюється багатогранністю цієї економічної категорії та її значенням у системі фінансового забезпечення підприємств. У широкому розумінні самофінансування розглядають як форму організації фінансових відносин, за якої підприємство покриває поточні витрати, фінансує інвестиційну діяльність і забезпечує подальший розвиток за рахунок власних фінансових ресурсів без суттєвого залучення зовнішнього капіталу[3]. Такий підхід акцентує увагу на фінансовій незалежності суб'єкта господарювання та його здатності самостійно підтримувати безперервність виробничо-господарської діяльності.

Економічна сутність самофінансування полягає у формуванні необхідних фінансових ресурсів за рахунок результатів власної діяльності підприємства, насамперед прибутку та амортизаційних відрахувань. Це дозволяє зменшити залежність від банківських установ, кредиторів та зовнішніх інвесторів, що особливо важливо в умовах нестабільного

економічного середовища. Самофінансування виступає не лише джерелом покриття витрат, а й важливим механізмом забезпечення фінансової стійкості, конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства.

На думку багатьох вітчизняних науковців, самофінансування є процесом формування, розподілу та використання власних грошових ресурсів підприємства для забезпечення його безперервної діяльності та розширеного відтворення [2; 4]. У межах цієї системи підприємство самостійно визначає напрями використання прибутку, формує резерви, фінансує оновлення основних засобів, упровадження інновацій та розвиток виробництва.

Основою самофінансування є чистий прибуток, амортизаційні відрахування, резервні фонди, нерозподілений прибуток та інші внутрішні фінансові ресурси підприємства. Провідну роль серед них відіграє чистий прибуток, який після сплати податків залишається у розпорядженні підприємства та може бути спрямований на модернізацію виробництва, реалізацію інвестиційних проєктів і формування фінансових резервів. Важливе значення мають також амортизаційні відрахування, які забезпечують відтворення основних засобів та підтримання виробничого потенціалу підприємства[8].

Самофінансування безпосередньо пов'язане з принципами господарської самостійності, самоокупності та комерційного розрахунку. Підприємство, яке функціонує на засадах самофінансування, самостійно покриває витрати, фінансує інвестиційну діяльність і несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності. У таких умовах фінансові результати стають основним джерелом розвитку підприємства, що стимулює керівництво до ефективного управління ресурсами та підвищення результативності діяльності.

Функціонування підприємства на принципах самофінансування сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів. Оскільки розвиток підприємства значною мірою залежить від обсягів отриманого прибутку,

воно зацікавлене у зниженні собівартості продукції, оптимізації витрат, підвищенні продуктивності праці та збільшенні обсягів реалізації продукції. Це позитивно впливає на рівень прибутковості та фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Крім того, самофінансування є важливим чинником забезпечення фінансової незалежності підприємства. Використання власних джерел фінансування дозволяє уникнути надмірного боргового навантаження, знизити фінансові ризики та мінімізувати витрати, пов'язані з обслуговуванням кредитів і позик. Підприємства, які мають достатній рівень власних фінансових ресурсів, є більш стійкими до негативного впливу зовнішніх економічних факторів та мають кращі можливості для адаптації до змін ринкового середовища.

Таким чином, самофінансування є важливою економічною категорією, що характеризує здатність підприємства забезпечувати власний розвиток за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів. Воно виступає основою фінансової стабільності, забезпечує незалежність суб'єкта господарювання та створює необхідні умови для ефективного функціонування і довгострокового розвитку підприємства.

В економічній теорії виділяють дві основні форми самофінансування: відкрите та приховане. Відкрите самофінансування передбачає офіційне спрямування частини чистого прибутку на розвиток підприємства шляхом його реінвестування у виробничу, інвестиційну чи інноваційну діяльність. Такі фінансові ресурси відображаються у бухгалтерській і фінансовій звітності, а їх використання має прозорий характер. Реінвестований прибуток може бути спрямований на оновлення основних засобів, розширення виробничих потужностей, модернізацію технологій, упровадження інновацій та формування резервного капіталу [17].

Відкрите самофінансування є найбільш поширеною формою фінансового забезпечення розвитку підприємств, оскільки дозволяє забезпечити зростання власного капіталу та зміцнити фінансову стійкість

суб'єкта господарювання. Реінвестування прибутку сприяє зменшенню залежності від зовнішніх кредитних ресурсів, уникненню додаткових фінансових витрат і створює умови для стабільного економічного зростання підприємства у довгостроковій перспективі.

Приховане самофінансування здійснюється через створення прихованих резервів або недооцінку активів підприємства, що дозволяє акумулювати фінансові ресурси для майбутнього використання. Така форма може проявлятися у завищенні витрат, прискореній амортизації чи формуванні резервів, які тимчасово не відображають реального фінансового потенціалу підприємства. У результаті частина прибутку фактично залишається у розпорядженні підприємства та використовується для підтримання його фінансової стабільності й розвитку.

Приховане самофінансування дає можливість створити додатковий запас фінансової міцності та внутрішні резерви для покриття можливих збитків або фінансування майбутніх витрат. Особливого значення ця форма набуває в умовах економічної нестабільності та високого рівня фінансових ризиків. Водночас надмірне використання прихованого самофінансування може знижувати прозорість фінансової звітності та ускладнювати об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства.

Основним джерелом самофінансування є чистий прибуток підприємства. Саме прибуток формує фінансову основу для здійснення інвестиційної діяльності, оновлення основних засобів, впровадження інновацій та розширення виробництва. Він виступає головним показником ефективності господарської діяльності, оскільки відображає кінцевий фінансовий результат функціонування підприємства. Чим вищий рівень прибутковості, тим більшими є можливості підприємства щодо самостійного фінансування розвитку та забезпечення фінансової незалежності [10].

За рахунок чистого прибутку підприємство може фінансувати капітальні вкладення, модернізувати виробництво, освоювати нові види продукції, формувати резервний капітал і підтримувати належний рівень

ліквідності. Частина прибутку може спрямовуватися також на соціальний розвиток підприємства, матеріальне стимулювання працівників та покращення умов праці. Водночас ефективність самофінансування значною мірою залежить від здатності підприємства забезпечувати стабільне отримання прибутку. Низький рівень рентабельності обмежує можливості формування власних фінансових ресурсів і стримує розвиток підприємства.

Важливе місце у системі самофінансування займають амортизаційні відрахування. Вони формуються у процесі поступового перенесення вартості основних засобів на собівартість продукції та накопичуються у грошовій формі для подальшого відтворення виробничих активів. За рахунок амортизаційних ресурсів підприємство може здійснювати технічне переоснащення виробництва, оновлювати обладнання, впроваджувати сучасні технології та підтримувати належний рівень виробничого потенціалу. Особливо важливою є роль амортизаційних відрахувань у капіталомістких галузях, де потреба в оновленні основних засобів потребує значних фінансових витрат.

Самофінансування виконує низку важливих функцій у діяльності підприємства. Насамперед воно забезпечує фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів та інвесторів. Використання власних фінансових ресурсів дозволяє підприємству самостійно приймати управлінські рішення щодо напрямів розвитку, структури інвестицій та розподілу прибутку без зовнішнього втручання.

Особливого значення фінансова незалежність набуває в умовах економічної нестабільності, коли доступ до зовнішніх джерел фінансування є обмеженим або супроводжується високою вартістю залучення капіталу. У таких умовах самофінансування дозволяє забезпечити безперервність виробничої діяльності та підтримувати належний рівень ліквідності й платоспроможності підприємства.

Важливою функцією самофінансування є забезпечення фінансової стійкості підприємства. Використання власних коштів для фінансування

поточної та інвестиційної діяльності дозволяє знизити рівень фінансових ризиків і уникнути надмірної кредитної залежності. Наявність достатнього обсягу внутрішніх фінансових ресурсів дає змогу своєчасно здійснювати розрахунки з контрагентами, фінансувати виробничі потреби, оновлювати матеріально-технічну базу та формувати резерви для покриття можливих збитків.

Крім того, підприємства з високим рівнем самофінансування мають кращі можливості для адаптації до змін зовнішнього середовища. Вони здатні оперативніше реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, упроваджувати нові технології, модернізувати виробництво та реалізовувати інвестиційні проєкти без значної залежності від зовнішніх кредиторів.

Самофінансування виконує також стимулюючу функцію, оскільки фінансові можливості підприємства безпосередньо залежать від результатів його діяльності. Це спонукає керівництво до підвищення ефективності виробництва, оптимізації витрат, удосконалення системи управління та пошуку внутрішніх резервів зростання прибутку. Прагнення до збільшення прибутку стимулює підприємства впроваджувати енергозберігаючі технології, підвищувати продуктивність праці та покращувати якість продукції.

Крім фінансової та стимулюючої функцій, самофінансування виконує інвестиційну функцію, оскільки забезпечує формування ресурсної бази для реалізації інвестиційних проєктів та інноваційного розвитку підприємства. За рахунок власних коштів підприємство може здійснювати модернізацію виробництва, оновлення обладнання, впровадження сучасних технологій та освоєння нових видів продукції.

У сучасних економічних умовах значення самофінансування для українських підприємств суттєво зростає. Воєнний стан, інфляційні процеси, нестабільність фінансового ринку, скорочення ринків збуту та зростання виробничих витрат негативно впливають на доступність зовнішніх джерел фінансування. Банківські установи посилюють вимоги до позичальників,

підвищують відсоткові ставки та скорочують обсяги кредитування. За таких умов внутрішні фінансові ресурси стають основою забезпечення безперервності виробничої діяльності та підтримання фінансової стабільності підприємства [42].

Самофінансування виступає важливим інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства. Використання власних фінансових ресурсів дозволяє зменшити залежність від зовнішніх кредиторів, уникнути додаткових витрат на обслуговування позикового капіталу та підтримувати належний рівень ліквідності. Водночас наявність достатнього обсягу внутрішніх джерел фінансування створює можливості для модернізації виробництва та інноваційного розвитку підприємства.

Разом із перевагами самофінансування має і певні недоліки. Основним із них є обмеженість власних фінансових ресурсів, що може стримувати реалізацію масштабних інвестиційних проєктів та уповільнювати темпи розвитку підприємства. Крім того, можливості самофінансування значною мірою залежать від рівня прибутковості діяльності. У періоди економічної кризи або скорочення попиту підприємства часто стикаються зі зменшенням рентабельності, що ускладнює накопичення фінансових ресурсів для розвитку.

У зв'язку з цим виникає необхідність оптимального поєднання самофінансування із зовнішніми джерелами залучення капіталу. Раціональне використання власних і позикових коштів дозволяє забезпечити фінансову стійкість підприємства та створити умови для реалізації інвестиційних програм і стратегічного розвитку.

Отже, самофінансування є важливою формою фінансового забезпечення діяльності підприємства, що базується на використанні власних фінансових ресурсів для покриття витрат і забезпечення розвитку. Воно сприяє зміцненню фінансової незалежності, підвищенню платоспроможності, зниженню фінансових ризиків та забезпеченню стабільного функціонування підприємства. Ефективна система самофінансування є важливою

передумовою підвищення конкурентоспроможності та довгострокового розвитку підприємств України.

1.2. Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

В умовах сучасної ринкової економіки ефективне функціонування підприємства значною мірою залежить від достатності та раціональності формування його фінансових ресурсів. Власні фінансові ресурси виступають основою забезпечення фінансової незалежності, стабільності та конкурентоспроможності підприємства. Саме за рахунок власних коштів підприємство здійснює фінансування поточної діяльності, реалізує інвестиційні проєкти, забезпечує оновлення матеріально-технічної бази та підтримує належний рівень платоспроможності.

У науковій літературі власні фінансові ресурси підприємства трактуються як сукупність грошових коштів, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання та формуються за рахунок внутрішніх і прирівняних до них джерел фінансування. Вони використовуються для забезпечення виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, виконання поточних і довгострокових фінансових зобов'язань, а також підтримання належного рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Власні фінансові ресурси є основою самостійності підприємства, оскільки саме вони забезпечують можливість здійснювати господарську діяльність без надмірної залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів [31].

Економічна сутність власних фінансових ресурсів полягає у тому, що вони виступають основою формування власного капіталу підприємства та забезпечують його безперервне функціонування. Наявність достатнього обсягу власних фінансових ресурсів дає можливість підприємству своєчасно фінансувати виробничі витрати, оновлювати матеріально-технічну базу,

реалізовувати інвестиційні проєкти та підтримувати належний рівень ліквідності. Крім того, власні фінансові ресурси є важливим чинником забезпечення економічної безпеки підприємства, оскільки дозволяють зменшити ризики втрати фінансової стабільності в умовах нестабільного зовнішнього середовища [8].

Формування власних фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок різних джерел, які умовно поділяють на внутрішні та зовнішні. Внутрішні джерела формуються безпосередньо у процесі господарської діяльності підприємства, тоді як зовнішні пов'язані із залученням коштів власників або інших учасників господарської діяльності. До внутрішніх джерел належать прибуток, амортизаційні відрахування, резервний капітал, нерозподілений прибуток та інші фонди підприємства. Зовнішні джерела представлені внесками засновників, додатковими пайовими внесками, емісійним доходом та іншими формами залучення власного капіталу [39].

Найбільше значення у системі самофінансування мають саме внутрішні джерела формування фінансових ресурсів. Це пояснюється тим, що внутрішні ресурси є найбільш стабільними та економічно вигідними для підприємства, оскільки їх використання не потребує сплати відсотків або повернення коштів. Крім того, внутрішні джерела забезпечують фінансову незалежність підприємства та підвищують рівень його автономії у прийнятті управлінських рішень. В умовах економічної нестабільності та обмеженого доступу до кредитних ресурсів значення внутрішніх джерел фінансування суттєво зростає.

Основним джерелом формування власних фінансових ресурсів підприємства є чистий прибуток. Прибуток виступає головним фінансовим результатом діяльності підприємства та основою його подальшого розвитку. Саме за рахунок прибутку підприємство формує фонди розвитку, фінансує інвестиційну діяльність, здійснює технічне переоснащення виробництва, впроваджує інноваційні технології та забезпечує соціальний розвиток трудового колективу. Прибуток є ключовим показником ефективності

господарської діяльності підприємства, оскільки характеризує результативність використання виробничих ресурсів та рівень рентабельності діяльності [30].

Важливість прибутку як джерела формування фінансових ресурсів полягає також у тому, що він забезпечує можливість розширеного відтворення виробництва. За рахунок прибутку підприємство може здійснювати модернізацію обладнання, освоювати нові види продукції, впроваджувати сучасні технології та підвищувати якість продукції. Це створює передумови для зміцнення конкурентних позицій підприємства на ринку та забезпечення його довгострокового розвитку. (business-inform.net)

Чистий прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів, є основним інструментом реалізації політики самофінансування. Саме чистий прибуток створює фінансову основу для накопичення власного капіталу та формування внутрішніх резервів підприємства. Від обсягів отриманого прибутку залежить здатність підприємства забезпечувати фінансову стійкість, формувати резервні фонди та здійснювати інвестиційну діяльність без залучення зовнішніх джерел фінансування [30].

Чим вищим є рівень прибутковості діяльності підприємства, тим більшими є його можливості щодо формування власного фінансового потенціалу. Високий рівень прибутку дозволяє підприємству своєчасно фінансувати виробничі потреби, підтримувати належний рівень ліквідності, створювати фінансові резерви та забезпечувати інноваційний розвиток. Натомість недостатній рівень прибутковості обмежує можливості самофінансування та може призводити до зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

У сучасних економічних умовах ефективне формування власних фінансових ресурсів набуває особливого значення. Воєнний стан, інфляційні процеси, нестабільність фінансового ринку та зростання вартості кредитних ресурсів обмежують можливості підприємств щодо залучення позикового

капіталу. Саме тому здатність підприємства забезпечувати формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів є важливою передумовою його фінансової стабільності та конкурентоспроможності [29].

Важливим джерелом формування власних фінансових ресурсів є амортизаційні відрахування. Амортизація являє собою процес поступового перенесення вартості основних засобів та нематеріальних активів на собівартість продукції у міру їх фізичного та морального зносу. У результаті цього процесу підприємство накопичує грошові кошти, які в подальшому використовуються для відновлення, модернізації та оновлення основних виробничих фондів. Амортизаційні відрахування є важливим елементом системи самофінансування, оскільки вони забезпечують безперервність процесу відтворення виробничого потенціалу підприємства [34].

Економічне значення амортизаційних відрахувань полягає у тому, що вони забезпечують формування внутрішнього джерела фінансування капітальних інвестицій. На відміну від прибутку, амортизаційні кошти не залежать безпосередньо від фінансових результатів діяльності підприємства, оскільки включаються до складу витрат виробництва. Саме тому амортизаційні ресурси є більш стабільним джерелом фінансування оновлення основних засобів навіть у періоди зниження прибутковості підприємства.

Роль амортизаційних відрахувань у системі самофінансування особливо зростає в умовах необхідності технічного переоснащення виробництва та впровадження сучасних технологій. За рахунок амортизаційних ресурсів підприємство має можливість підтримувати належний рівень виробничого потенціалу, забезпечувати безперервність виробничого процесу та підвищувати конкурентоспроможність продукції. В сучасних умовах високої конкуренції підприємства змушені постійно оновлювати обладнання, автоматизувати виробничі процеси та впроваджувати енергоощадні технології, що потребує значних фінансових ресурсів. Амортизаційні відрахування дозволяють частково забезпечити ці потреби без залучення дорогих кредитних ресурсів.

Крім того, ефективна амортизаційна політика сприяє прискоренню темпів оновлення основних засобів та підвищенню ефективності діяльності підприємства. Використання прискорених методів амортизації дає можливість швидше накопичувати кошти для модернізації виробництва та адаптації підприємства до сучасних технологічних змін. Це особливо важливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності, коли підприємства повинні оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та забезпечувати власну економічну безпеку [33].

Важливим елементом власних фінансових ресурсів є також резервний капітал підприємства. Резервний капітал формується за рахунок відрахувань із чистого прибутку та використовується для покриття можливих збитків, погашення боргових зобов'язань, фінансування непередбачених витрат і забезпечення стабільності діяльності підприємства у кризових ситуаціях. Формування резервного капіталу є важливим інструментом підвищення фінансової стійкості підприємства та мінімізації фінансових ризиків [28].

Наявність резервного капіталу підвищує рівень фінансової безпеки підприємства та його здатність протидіяти негативному впливу зовнішніх факторів. У сучасних умовах господарювання підприємства часто стикаються з ризиками втрати ліквідності, скороченням доходів, інфляційними процесами та нестабільністю ринкового середовища. За таких умов резервний капітал виступає своєрідним фінансовим буфером, який дозволяє підтримувати стабільність функціонування підприємства та забезпечувати виконання поточних фінансових зобов'язань.

До власних фінансових ресурсів також належать кошти статутного капіталу. Статутний капітал є початковим джерелом фінансового забезпечення діяльності підприємства та формується за рахунок внесків засновників або власників підприємства. Його розмір визначає мінімальний обсяг майна, необхідного для здійснення господарської діяльності, та виступає основою формування активів підприємства. Саме за рахунок статутного капіталу підприємство формує початкову матеріально-технічну

базу, здійснює придбання основних засобів і забезпечує стартові умови для здійснення виробничої діяльності [18].

Статутний капітал також виконує гарантійну функцію, оскільки виступає певною гарантією інтересів кредиторів та партнерів підприємства. Достатній обсяг власного капіталу свідчить про фінансову надійність підприємства, підвищує рівень його кредитоспроможності та сприяє зміцненню ділової репутації на ринку. У процесі функціонування підприємства статутний капітал може збільшуватися за рахунок додаткових внесків засновників або капіталізації частини прибутку.

Важливу роль у формуванні власних фінансових ресурсів відіграє нерозподілений прибуток. Він являє собою частину чистого прибутку, яка не була використана на виплату дивідендів або інші потреби та залишається у розпорядженні підприємства для фінансування його подальшого розвитку. Нерозподілений прибуток є одним із найбільш стабільних внутрішніх джерел фінансування, оскільки не потребує повернення чи сплати відсотків.

Економічне значення нерозподіленого прибутку полягає у тому, що він забезпечує можливість розширеного відтворення виробництва та реалізації стратегічних напрямів розвитку підприємства. За рахунок нерозподіленого прибутку підприємство може фінансувати інвестиційні проєкти, модернізацію обладнання, впровадження інноваційних технологій та розширення виробничих потужностей. Крім того, накопичення нерозподіленого прибутку сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства та підвищує рівень його самофінансування. (business-inform.net)

Окреме значення у системі формування фінансових ресурсів мають додаткові внески власників, емісійний дохід та інші джерела приросту власного капіталу. Такі ресурси використовуються переважно для розширення діяльності підприємства, реалізації інвестиційних програм або покриття дефіциту фінансових ресурсів у кризових умовах. Додаткові внески власників дозволяють підприємству оперативно залучати фінансові ресурси

без збільшення боргового навантаження, а емісійний дохід формується в результаті розміщення корпоративних прав за ціною, що перевищує їх номінальну вартість.

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища значення додаткових джерел формування власного капіталу суттєво зростає. Вони дозволяють підприємствам підтримувати належний рівень ліквідності, забезпечувати фінансову стабільність та реалізовувати довгострокові програми розвитку навіть за умов обмеженого доступу до зовнішніх кредитних ресурсів. Рациональне формування структури власних фінансових ресурсів є важливою передумовою ефективного функціонування та забезпечення економічної безпеки підприємства.

У сучасних умовах особливого значення набуває ефективне управління процесом формування власних фінансових ресурсів підприємства. Недостатній обсяг внутрішніх джерел фінансування може призводити до зниження фінансової стійкості, погіршення платоспроможності та посилення залежності від зовнішніх кредиторів. Саме тому підприємства повинні забезпечувати раціональне співвідношення між споживанням і накопиченням прибутку, здійснювати ефективну амортизаційну політику та формувати достатній обсяг резервних ресурсів.

Таким чином, джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства є основою забезпечення його стабільного функціонування та розвитку. Основними внутрішніми джерелами виступають чистий прибуток, амортизаційні відрахування, резервний капітал та нерозподілений прибуток, тоді як зовнішні джерела представлені внесками власників та іншими формами приросту власного капіталу. Ефективне формування та використання власних фінансових ресурсів сприяє зміцненню фінансової стійкості, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню економічної безпеки підприємства.

1.3. Особливості самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах України

У сучасних умовах господарювання самофінансування набуває особливого значення як основний механізм забезпечення стабільності та розвитку підприємств України. Посилення економічної нестабільності, інфляційні процеси, воєнний стан, нестабільність валютного ринку та скорочення можливостей зовнішнього кредитування суттєво ускладнюють фінансову діяльність суб'єктів господарювання. За таких умов підприємства змушені орієнтуватися переважно на внутрішні джерела фінансування, що зумовлює зростання ролі самофінансування у забезпеченні їх фінансової стійкості та економічної безпеки.

Однією з головних особливостей самофінансування підприємств в Україні є його функціонування в умовах високого рівня економічної невизначеності. Сучасне економічне середовище характеризується нестабільністю фінансової системи, високими темпами інфляції, коливанням валютного курсу, зниженням ділової активності та посиленням ризиків господарської діяльності. Особливо негативний вплив на функціонування підприємств мають воєнні дії, які спричиняють руйнування виробничої інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, скорочення ринків збуту та зростання витрат на виробництво продукції. У результаті значна кількість підприємств стикається зі скороченням обсягів реалізації продукції та погіршенням фінансових результатів діяльності. Це обмежує можливості формування власних фінансових ресурсів та суттєво ускладнює процес самофінансування [1].

В умовах воєнного стану підприємства змушені спрямовувати значну частину фінансових ресурсів на підтримання поточної діяльності та забезпечення безперервності виробничого процесу. Зростання цін на енергоресурси, сировину та транспортні послуги призводить до збільшення собівартості продукції та зниження рівня прибутковості. Крім того,

нестабільність ринкового середовища ускладнює процес фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств. У таких умовах самофінансування стає не лише джерелом розвитку, а й важливим інструментом забезпечення виживання суб'єктів господарювання [6].

Важливою особливістю сучасного самофінансування є зростання ролі внутрішніх джерел фінансування у структурі фінансових ресурсів підприємств. В умовах обмеженого доступу до банківських кредитів та високої вартості позикового капіталу підприємства дедалі більше покладаються на прибуток, амортизаційні відрахування, резервні фонди та нерозподілений прибуток. Саме внутрішні джерела фінансування дозволяють підприємствам підтримувати безперервність виробничої діяльності, здійснювати поточні розрахунки та забезпечувати мінімально необхідний рівень інвестиційної активності [10].

Посилення ролі внутрішніх фінансових ресурсів пояснюється також зростанням ризиків залучення зовнішнього капіталу. Високі процентні ставки за кредитами, посилення вимог банків до позичальників та нестабільність фінансового ринку суттєво обмежують можливості підприємств щодо використання позикових ресурсів. За таких умов саме самофінансування забезпечує підприємствам відносну фінансову незалежність та дозволяє мінімізувати витрати, пов'язані з обслуговуванням кредитів і позик.

У сучасних економічних умовах особливого значення набуває прибуток як основне джерело самофінансування підприємства. Саме за рахунок прибутку суб'єкти господарювання фінансують модернізацію виробництва, оновлення основних засобів, реалізацію інвестиційних проєктів та впровадження інноваційних технологій. Крім того, прибуток є джерелом формування резервного капіталу та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Проте в умовах економічної кризи та нестабільності ринкового середовища багато підприємств стикаються зі скороченням рівня рентабельності діяльності. Зменшення попиту на продукцію, зростання

виробничих витрат та інфляційні процеси негативно впливають на обсяги чистого прибутку, що обмежує можливості підприємств щодо накопичення власних фінансових ресурсів. Недостатній рівень прибутковості ускладнює фінансування інвестиційної діяльності та стримує розвиток підприємств у довгостроковій перспективі [25].

Суттєвою особливістю самофінансування в Україні є також підвищення значення амортизаційних відрахувань. В умовах необхідності технічного переоснащення виробництва та оновлення матеріально-технічної бази амортизаційні ресурси стають важливим джерелом фінансування капітальних інвестицій. Амортизаційні відрахування забезпечують поступове накопичення коштів для відтворення основних засобів та підтримання належного рівня виробничого потенціалу підприємства.

Особливого значення амортизаційні ресурси набувають у капіталомістких галузях економіки, де оновлення обладнання та модернізація виробництва потребують значних фінансових витрат. Використання амортизаційних коштів дозволяє підприємствам здійснювати технічне переоснащення виробництва, впроваджувати сучасні технології та підвищувати ефективність господарської діяльності без значного залучення зовнішнього капіталу. Раціональна амортизаційна політика сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

Ще однією характерною рисою сучасного самофінансування є необхідність формування резервних фінансових ресурсів. Високий рівень фінансових ризиків, нестабільність ринкового середовища та непередбачуваність економічних процесів змушують підприємства створювати резервні фонди для покриття можливих збитків та підтримання ліквідності. Формування резервного капіталу дозволяє підприємству своєчасно реагувати на кризові ситуації, забезпечувати виконання поточних фінансових зобов'язань та уникати втрати платоспроможності.

Наявність достатнього обсягу резервних фінансових ресурсів підвищує фінансову безпеку підприємства та його здатність адаптуватися до негативного впливу зовнішніх факторів. У сучасних умовах підприємства повинні приділяти особливу увагу формуванню резервного капіталу, оскільки саме резерви забезпечують додатковий рівень фінансового захисту та сприяють підтриманню стабільності діяльності у періоди кризових явищ.

Особливістю самофінансування українських підприємств є також необхідність забезпечення інноваційного розвитку в умовах обмежених фінансових ресурсів. Сучасний рівень конкуренції потребує постійного оновлення продукції, впровадження нових технологій, автоматизації виробничих процесів та модернізації обладнання. Водночас реалізація інноваційних проєктів потребує значних фінансових витрат, що ускладнюється недостатнім рівнем власного капіталу багатьох підприємств.

У таких умовах ефективне використання внутрішніх джерел фінансування стає важливою передумовою підтримання конкурентоспроможності підприємств. Самофінансування дозволяє підприємствам поступово накопичувати фінансові ресурси для реалізації інноваційних програм, оновлення виробничої бази та підвищення якості продукції. Це створює умови для зміцнення ринкових позицій підприємства та забезпечення його довгострокового розвитку.

У сучасних умовах самофінансування тісно пов'язане із забезпеченням економічної безпеки підприємства. Використання власних фінансових ресурсів дозволяє знизити залежність від зовнішніх кредиторів, мінімізувати фінансові ризики та уникнути надмірного боргового навантаження. Підприємства, які мають достатній рівень внутрішніх фінансових ресурсів, є більш стійкими до негативного впливу зовнішніх факторів та мають кращі можливості для адаптації до змін економічного середовища.

Самофінансування в сучасних умовах виступає важливим механізмом підтримання ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності підприємства. Ефективне управління внутрішніми фінансовими ресурсами

дозволяє підприємствам забезпечувати безперервність діяльності, підтримувати належний рівень ділової активності та створювати передумови для подальшого розвитку навіть в умовах кризових явищ та нестабільності економічного середовища.

Водночас сучасна система самофінансування підприємств України характеризується наявністю низки суттєвих проблем, які негативно впливають на фінансову стійкість суб'єктів господарювання та обмежують їх можливості щодо забезпечення стабільного розвитку. Однією з ключових проблем є недостатній рівень прибутковості діяльності багатьох підприємств. В умовах економічної нестабільності значна частина суб'єктів господарювання функціонує з низьким рівнем рентабельності або навіть збитково, що суттєво звужує можливості формування внутрішніх фінансових ресурсів. Оскільки прибуток виступає основним джерелом самофінансування, його недостатній обсяг обмежує можливості підприємств щодо фінансування інвестиційної діяльності, оновлення основних засобів та реалізації програм розвитку.

Суттєвий негативний вплив на процес самофінансування здійснюють також інфляційні процеси. Високий рівень інфляції призводить до знецінення грошових ресурсів підприємства, зростання вартості сировини, матеріалів, енергоресурсів та транспортних послуг. У результаті підприємства змушені спрямовувати значну частину фінансових ресурсів на покриття поточних витрат, що обмежує можливості накопичення коштів для фінансування розвитку. Крім того, інфляція ускладнює фінансове планування та прогнозування діяльності підприємства, оскільки постійне зростання цін створює додаткові ризики для ефективного управління фінансовими ресурсами [23].

Однією з проблем сучасного самофінансування є також нестабільність податкового законодавства. Часті зміни у системі оподаткування, податкових ставках та механізмах адміністрування податків ускладнюють процес фінансового планування та негативно впливають на діяльність підприємств.

Невизначеність у сфері податкової політики знижує інвестиційну активність підприємств та стримує накопичення власних фінансових ресурсів. Крім того, високий рівень податкового навантаження зменшує обсяг чистого прибутку, який може бути використаний для потреб самофінансування.

Негативним чинником є також коливання валютного курсу, які особливо відчутні для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність або використовують імпорту сировину й обладнання. Девальвація національної валюти призводить до зростання витрат на закупівлю матеріальних ресурсів та технічного обладнання, що збільшує собівартість продукції та знижує рівень прибутковості діяльності підприємства. У таких умовах підприємства змушені спрямовувати значні фінансові ресурси на підтримання поточної діяльності, що обмежує можливості формування інвестиційного потенціалу та накопичення фінансових резервів.

Серйозною проблемою для українських підприємств є також зростання виробничих витрат. Підвищення цін на енергоносії, сировину, паливо та логістичні послуги призводить до збільшення собівартості продукції та зменшення фінансових результатів діяльності. Особливо гостро ця проблема проявляється в енергоємних і капіталомістких галузях економіки, де значна частина витрат пов'язана із використанням матеріально-технічних ресурсів. Зростання витрат знижує рівень конкурентоспроможності підприємств та ускладнює процес формування власних фінансових ресурсів.

Крім того, обмеженість власних фінансових ресурсів часто стримує реалізацію масштабних інвестиційних проєктів та модернізацію виробництва. Багато підприємств не мають достатнього обсягу внутрішніх коштів для оновлення обладнання, впровадження сучасних технологій та розширення виробничих потужностей. Особливо це стосується підприємств капіталомістких галузей, де реалізація інвестиційних програм потребує значних фінансових вкладень. За таких умов використання виключно

внутрішніх джерел фінансування не забезпечує необхідного рівня розвитку підприємства.

У зв'язку з цим виникає потреба у поєднанні самофінансування із зовнішнім залученням капіталу. Раціональне співвідношення власних і позикових коштів дозволяє підприємству підтримувати фінансову стійкість та одночасно забезпечувати реалізацію інвестиційних програм і стратегічних напрямів розвитку. Залучення зовнішніх фінансових ресурсів дає можливість прискорити модернізацію виробництва, розширити масштаби діяльності та підвищити конкурентоспроможність підприємства. Водночас надмірна залежність від позикового капіталу може призводити до зростання фінансових ризиків та погіршення платоспроможності підприємства.

Важливою особливістю сучасного самофінансування є необхідність удосконалення системи фінансового менеджменту підприємства. В умовах нестабільного економічного середовища особливого значення набуває ефективне управління фінансовими ресурсами, яке передбачає оптимізацію структури капіталу, забезпечення раціонального використання прибутку, формування резервного капіталу та впровадження ефективної амортизаційної політики. Саме від якості фінансового менеджменту залежить здатність підприємства забезпечувати стабільне функціонування та підтримувати належний рівень фінансової стійкості.

Особливу увагу підприємства повинні приділяти управлінню прибутком як основним джерелом самофінансування. Раціональний розподіл прибутку між споживанням і накопиченням дозволяє забезпечити як поточні потреби підприємства, так і фінансування його подальшого розвитку. Крім того, важливим напрямом удосконалення системи самофінансування є оптимізація витрат та пошук внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності. Це дозволяє збільшити обсяг внутрішніх фінансових ресурсів і підвищити рівень фінансової незалежності підприємства.

У сучасних умовах важливого значення набуває також формування ефективної амортизаційної політики підприємства. Раціональне

використання амортизаційних відрахувань дозволяє забезпечити своєчасне оновлення основних засобів, підтримувати належний рівень виробничого потенціалу та здійснювати технічне переоснащення виробництва. Ефективна амортизаційна політика сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства та створює передумови для його довгострокового розвитку.

Отже, особливості самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах України визначаються високим рівнем економічної нестабільності, інфляційними процесами, обмеженістю зовнішніх джерел фінансування та необхідністю забезпечення фінансової стійкості підприємств. У таких умовах самофінансування виступає важливим механізмом підтримання фінансової незалежності, конкурентоспроможності та економічної безпеки суб'єктів господарювання. Ефективне формування й використання власних фінансових ресурсів є необхідною умовою стабільного функціонування та довгострокового розвитку підприємств України.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ САМОФІНАНСУВАННЯ

ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» було засновано у 1924 році в місті Чернівці. У 1994 році підприємство перейшло до організаційно-правової форми закритого акціонерного товариства. Після проведення приватизації завод активізував співпрацю з європейськими партнерами, що стало важливим чинником його модернізації та подальшого розвитку. У результаті підприємство освоїло виробництво близько 2024 відтінків високоякісних фарб і емалей, а також понад 65 видів кольорів і відтінків тонуючих лаків. Черговий етап реорганізації відбувся у 2010 році, коли підприємство змінило організаційно-правову форму із закритого акціонерного товариства на товариство з додатковою відповідальністю.

Активи товариства з додатковою відповідальністю, відображені у фінансовій звітності за формою «Баланс», включають необоротні та оборотні активи. Аналіз структури та динаміки активів підприємства за 2023–2025 роки наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 – 2025 рр.

Активи	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення у			
				2024-2023 рр		2025-2024 рр.	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	13068	12452	21506	-616	-4,71	9054	72,71
Оборотні активи	58366	59480	58751	1114	1,91	-729	-1,23
Всього	71434	71932	80257	498	0,70	8325	11,57

Аналіз активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про загальне зростання вартості майна підприємства та певні структурні зміни у складі активів. Загальна вартість активів підприємства у 2023 році становила 71 434 тис. грн, у 2024 році — 71 932 тис. грн, а у 2025 році зросла до 80 257 тис. грн. У 2024 році порівняно з 2023 роком активи збільшилися на 498 тис. грн або на 0,70 %, що свідчить про відносно стабільний рівень господарської діяльності підприємства. У 2025 році темпи зростання активів суттєво прискорилися: їх обсяг зріс на 8 325 тис. грн або на 11,57 %, що може свідчити про активізацію виробничої та інвестиційної діяльності підприємства.

У структурі активів найбільшу частку займають оборотні активи. У 2023 році їх обсяг становив 58 366 тис. грн, у 2024 році — 59 480 тис. грн, а у 2025 році — 58 751 тис. грн. У 2024 році оборотні активи збільшилися на 1 114 тис. грн або на 1,91 %, що могло бути пов'язано зі зростанням запасів, дебіторської заборгованості або грошових коштів підприємства. Водночас у 2025 році спостерігається незначне скорочення оборотних активів на 729 тис. грн або на 1,23 %. Це може свідчити про оптимізацію оборотного капіталу, прискорення оборотності коштів або зменшення обсягів окремих поточних активів.

Необоротні активи підприємства у 2023 році становили 13 068 тис. грн, а у 2024 році їх обсяг зменшився до 12 452 тис. грн, тобто на 616 тис. грн або на 4,71 %. Таке скорочення могло бути зумовлене фізичним та моральним зносом основних засобів, нарахуванням амортизації або вибуттям окремих активів. Проте у 2025 році спостерігається суттєве зростання необоротних активів до 21 506 тис. грн. Порівняно з 2024 роком їх вартість збільшилася на 9 054 тис. грн або на 72,71 %. Така динаміка свідчить про значне оновлення матеріально-технічної бази підприємства, здійснення капітальних інвестицій, придбання нового обладнання або модернізацію виробництва.

Позитивним аспектом діяльності підприємства є загальне збільшення вартості активів та суттєве зростання необоротних активів у 2025 році, що може свідчити про інвестиційну активність і розширення виробничого потенціалу підприємства. Водночас переважання оборотних активів у структурі майна забезпечує достатній рівень ліквідності та можливість своєчасного виконання поточних фінансових зобов'язань.

Основну частку необоротних активів хімічного заводу складають основні засоби. Їхній стан зносу та придатності відображено на рис. 2.1. Коефіцієнт зносу у 2023–2024 роках залишався на рівні 0,62, 0,65, а у 2024 році зріс до 0,56. Це свідчить про те, що станом на кінець 2025 року знос основних засобів підприємства становив 56%.

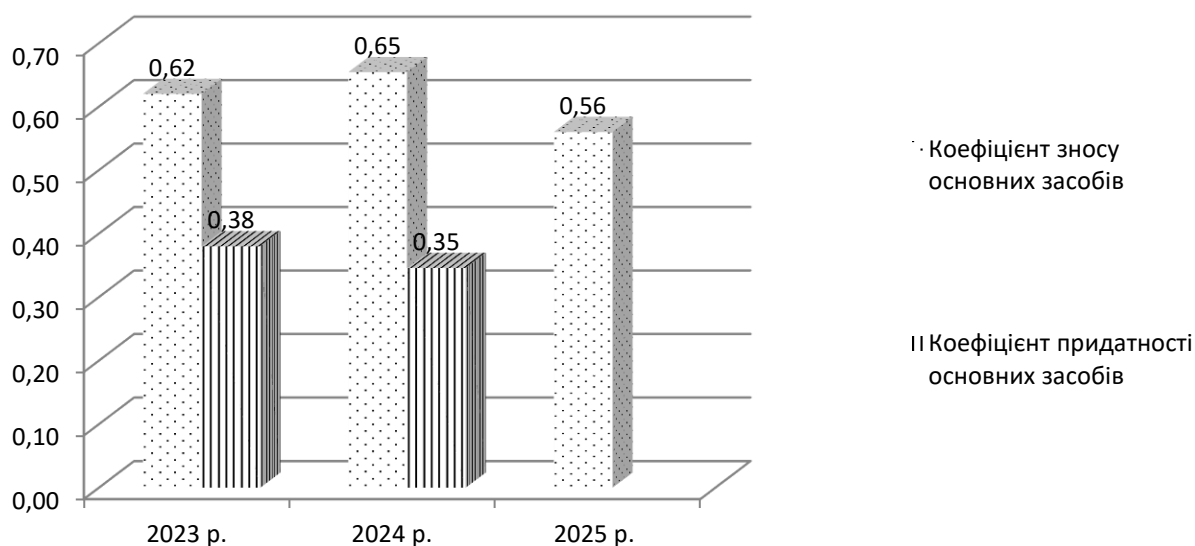

Рис. 2.1. Динаміка коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 – 2025 роках.

Основну частку активів підприємства становлять оборотні активи. Аналіз динаміки оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про незначні зміни їх загального обсягу та певні структурні зрушення. Загальна сума оборотних активів у 2024 році зросла на 1 114 тис. грн або на 1,91 %, однак у 2025 році скоротилася на 729 тис. грн або на 1,23 %.

Детальніший аналіз структури та динаміки оборотних активів хімічного заводу наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка формування оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 рр.

Показники	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення у			
				2024-2023 рр.		2025-2024 рр.	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Запаси	28727	24812	23456	-3915	-13,63	-1356	-5,47
Дебіторська заборгованість за товари	6114	3548	5771	-2566	-41,97	2223	62,66
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1451	3679	1461	2228	153,55	-2218	-60,29
Грошові кошти	21499	26914	27726	5415	25,19	812	3,02
Інші оборотні активи	575	403	333	-172	-29,91	-70	-17,37
Всього	58366	59480	58751	1114	1,91	-729	-1,23

Найбільшу частку в структурі оборотних активів займають запаси, проте їх обсяг має тенденцію до зменшення: у 2024 році - на 13,63 %, а у 2025 році - ще на 5,47 %. Це може свідчити про оптимізацію складських запасів та прискорення оборотності ресурсів.

Дебіторська заборгованість за товари у 2024 році суттєво скоротилася на 41,97 %, однак у 2025 році зросла на 62,66 %, що може свідчити про збільшення обсягів реалізації продукції з відстрочкою платежу. Дебіторська заборгованість за розрахунками у 2024 році значно зросла, а у 2025 році повернулася майже до рівня 2023 року.

Позитивною тенденцією є стабільне зростання грошових коштів підприємства: у 2024 році - на 25,19 %, а у 2025 році — ще на 3,02 %. Це свідчить про підвищення рівня ліквідності та покращення платоспроможності підприємства.

Отже, структура оборотних активів підприємства характеризується зменшенням запасів та зростанням обсягів грошових коштів, що позитивно впливає на фінансову стійкість і ліквідність ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Структуру оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 рр. можна побачити на рис. 2.2.

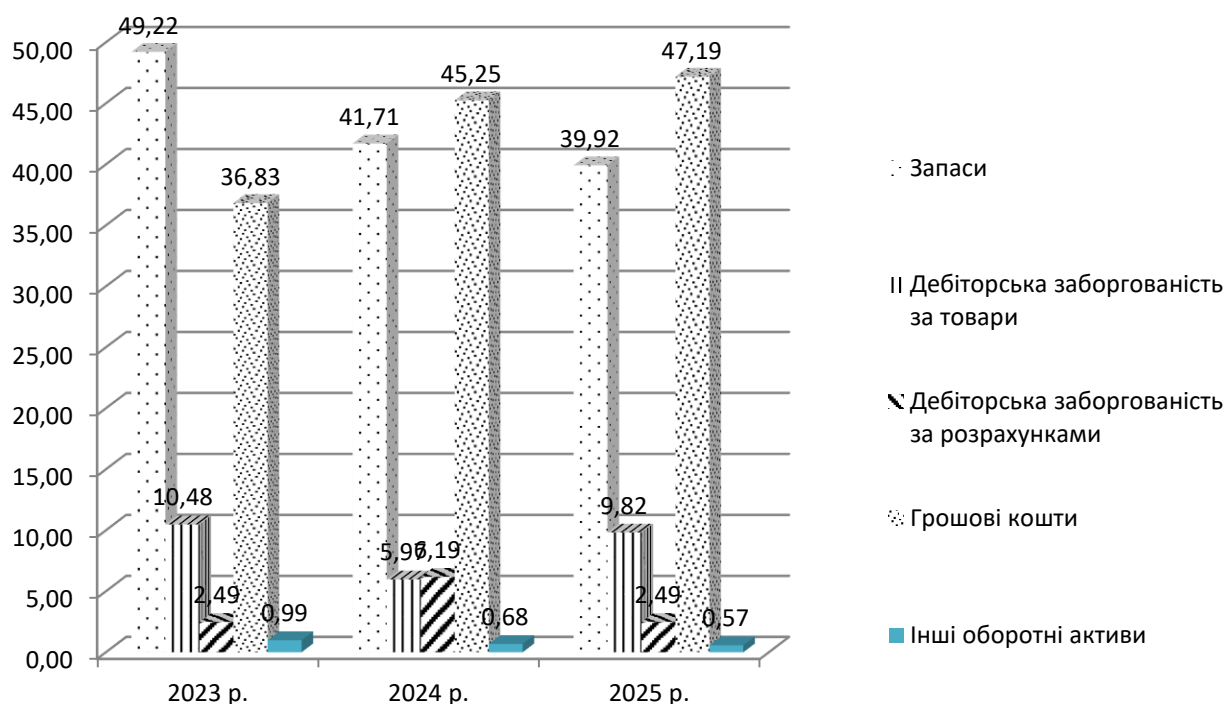

Рис. 2.2. Структура оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 – 2025 рр., %

Аналіз структури оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про переважання у їх складі запасів та грошових коштів. Частка запасів у структурі оборотних активів поступово зменшувалася - з 49,22 % у 2023 році до 39,92 % у 2025 році, що може свідчити про оптимізацію обсягів складських ресурсів та прискорення їх оборотності.

Водночас спостерігається зростання частки грошових коштів: з 36,83 % у 2023 році до 47,19 % у 2025 році. Це є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Частка дебіторської заборгованості за товари у 2024 році зменшилася до 5,97 %, однак у 2025 році зросла до 9,82 %, що може бути пов'язано зі збільшенням реалізації продукції з відстрочкою платежу. Дебіторська заборгованість за розрахунками має нестабільну динаміку, а частка інших оборотних активів є незначною та поступово скорочується.

Отже, структура оборотних активів підприємства характеризується зростанням частки найбільш ліквідних активів - грошових коштів, що позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Для аналізу ліквідності та платоспроможності розглянемо динаміку коефіцієнтів ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 роки (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Коефіцієнти ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод»
у 2023– 2025 рр.

Показники	Нормативне значення	На кінець року,			Відхилення (+,-) 2024-2023 рр.	Відхилення (+,-) 2025-2024 рр.
		2023	2024	2025		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2- 0,35	2,23	3,76	2,93	1,53	-0,83
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1-1,5	3,01	4,77	3,70	1,76	-1,07
Коефіцієнт загального покриття	2-2,5	6,04	8,31	6,21	2,27	-2,1

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про високий рівень платоспроможності підприємства та його здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Усі показники ліквідності протягом досліджуваного періоду суттєво перевищували нормативні значення, що характеризує достатній обсяг оборотних активів і позитивно впливає на можливості самофінансування підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 р. становив 2,23, у 2024 р. зріс до 3,76, а у 2025 р. знизився до 2,93. Незважаючи на певне скорочення у 2025 р., показник значно перевищує нормативне значення (0,2–0,35), що свідчить про наявність достатнього обсягу грошових коштів для негайного погашення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також мав високі значення: 3,01 у 2023 р., 4,77 у 2024 р. та 3,70 у 2025 р. Це підтверджує високу здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів без реалізації запасів.

Коефіцієнт загального покриття упродовж досліджуваного періоду коливався від 6,04 до 8,31 та у 2025 р. становив 6,21, що значно перевищує нормативне значення 2–2,5. Такий рівень показника свідчить про значне перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями та високий рівень фінансової стійкості підприємства.

Загалом результати аналізу підтверджують, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» має достатній рівень ліквідності та платоспроможності, що створює сприятливі умови для стабільного функціонування, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення ефективного самофінансування діяльності підприємства.

2.2. Аналіз структури та динаміки власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Аналіз структури та динаміки власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є важливим етапом оцінки фінансової стійкості та рівня самофінансування підприємства. Дослідження змін у складі капіталу дозволяє визначити основні джерела формування фінансових ресурсів, оцінити ефективність їх використання та виявити тенденції розвитку підприємства в сучасних економічних умовах, таблиця 2.4.

Таблиця 2.4

Капітал ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 рр.

Показники	На кінець звітного періоду, тис. грн.			Відхилення за			
				2024-2023 рр.		2025-2024 рр.	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	61777	64774	67278	2997	4,85	2504	3,87
Позиковий капітал	9657	7458	12979	-2199	-22,77	5521	74,03
Всього	71434	71932	80257	498	0,70	8325	11,57

Аналіз капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про зростання загального обсягу фінансових ресурсів підприємства та переважання у структурі капіталу власних коштів. Загальна сума капіталу у 2024 році збільшилася на 498 тис. грн або на 0,70 %, а у 2025 році — на 8 325 тис. грн або на 11,57 %, що свідчить про розширення діяльності підприємства.

Власний капітал має стабільну тенденцію до зростання: у 2024 році його обсяг збільшився на 2 997 тис. грн або на 4,85 %, а у 2025 році — ще на 2 504 тис. грн або на 3,87 %. Це є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про зміцнення фінансової стійкості та підвищення рівня самофінансування підприємства.

Позиковий капітал у 2024 році скоротився на 22,77 %, що свідчить про зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Проте у 2025 році його обсяг суттєво зріс на 74,03 %, що може бути пов'язано із залученням додаткових позикових коштів для фінансування розвитку або інвестиційної діяльності підприємства.

Отже, структура капіталу підприємства характеризується домінуванням власного капіталу, що позитивно впливає на рівень фінансової незалежності та стабільності ТДВ «Чернівецький хімічний завод», рис. 2.3.

Аналіз структури капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про переважання власного капіталу у загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства. Його частка у 2023 році становила

86,48 %, у 2024 році зросла до 90,05 %, а у 2025 році знизилася до 83,83 %. Така динаміка свідчить про високий рівень фінансової незалежності підприємства, хоча у 2025 році спостерігається певне посилення ролі позикових коштів.

Частка позикового капіталу у 2024 році скоротилася до 10,37 %, що позитивно характеризує фінансову стійкість підприємства. Водночас у 2025 році вона зросла до 16,17 %, що може бути пов'язано із залученням додаткових фінансових ресурсів для розширення діяльності або фінансування інвестиційних потреб. Загалом структура капіталу залишається достатньо стабільною та характеризується домінуванням власних джерел фінансування.

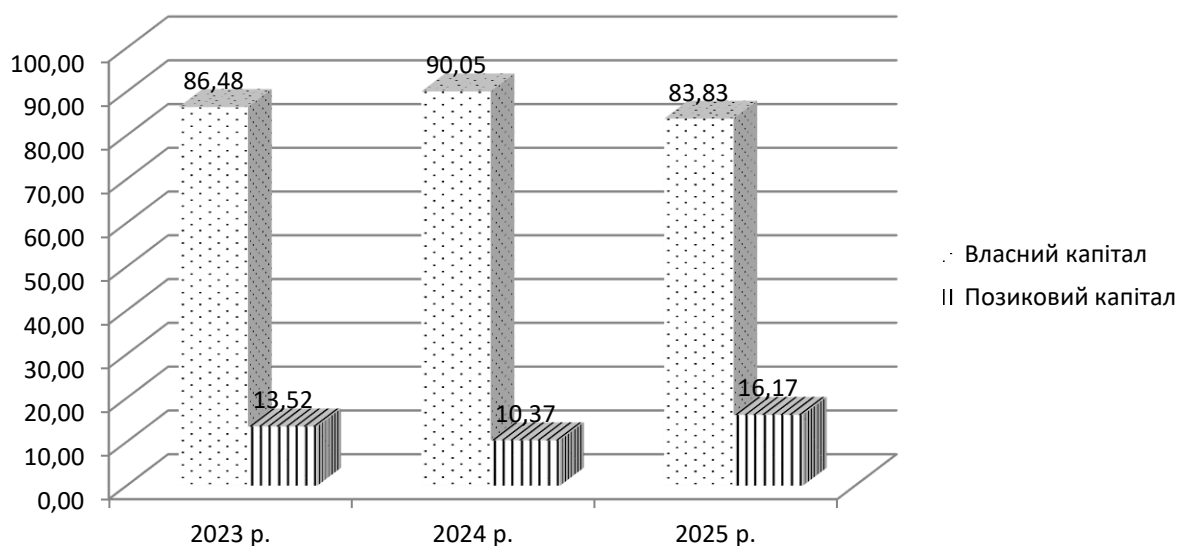

Рис. 2.3. Структура джерел капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 рр. , %

Розглянемо детальніше формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 роки.

Аналіз динаміки джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про переважання власного капіталу у структурі фінансових ресурсів підприємства. Обсяг власного капіталу у 2024 році зріс на 2 997 тис. грн або на 4,85 %, а у 2025 році — ще на 2 504 тис. грн або на 3,87 %. Основним джерелом його зростання є

нерозподілений прибуток, який у 2025 році досяг 65 319 тис. грн. Це свідчить про прибуткову діяльність підприємства та високий рівень самофінансування.

Таблиця. 2.5.

Динаміка джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023 – 2025 рр.

Показники	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення за			
				2024-2023 рр.		2025-2024 рр.	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал, в тому числі:	61777	64774	67278	2997	4,85	2504	3,87
Статутний (Зареєстрований) капітал	1474	1474	1474	0	0	0	0
Резервний капітал	485	485	485	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток рік	59818	62815	65319	2997	5,01	2504	3,99
Позиковий капітал, в тому числі	9657	7158	12979	-2499	-25,88	5821	81,32
Довгострокові кредити банків	0	0	3520	0	0	3520	+100
Короткострокові кредити банків	1200	0	0	-1200	-100	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за товари	2062	134	2007	-1928	-93,50	1873	1397,76
Інша поточна заборгованість	6395	7024	3230	629	9,84	-3794	-54,01

Статутний і резервний капітал упродовж досліджуваного періоду залишалися незмінними, що вказує на відсутність додаткових внесків власників та стабільність резервних ресурсів.

Позиковий капітал у 2024 році скоротився на 25,88 %, що свідчить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Проте у 2025 році його обсяг зріс на 81,32 %, насамперед за рахунок залучення довгострокових банківських кредитів у сумі 3 520 тис. грн та збільшення поточної кредиторської заборгованості за товари.

Короткострокові кредити банків у 2024–2025 рр. були повністю погашені, що позитивно характеризує платоспроможність підприємства. Водночас значне зростання кредиторської заборгованості у 2025 році може свідчити про активізацію господарської діяльності або збільшення обсягів закупівель із відстрочкою платежу.

Отже, джерела формування капіталу підприємства характеризуються високою часткою власних фінансових ресурсів та зростанням нерозподіленого прибутку, що позитивно впливає на фінансову стійкість і рівень самофінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Структура джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023-2025 рр. представлена на рис. 2.4

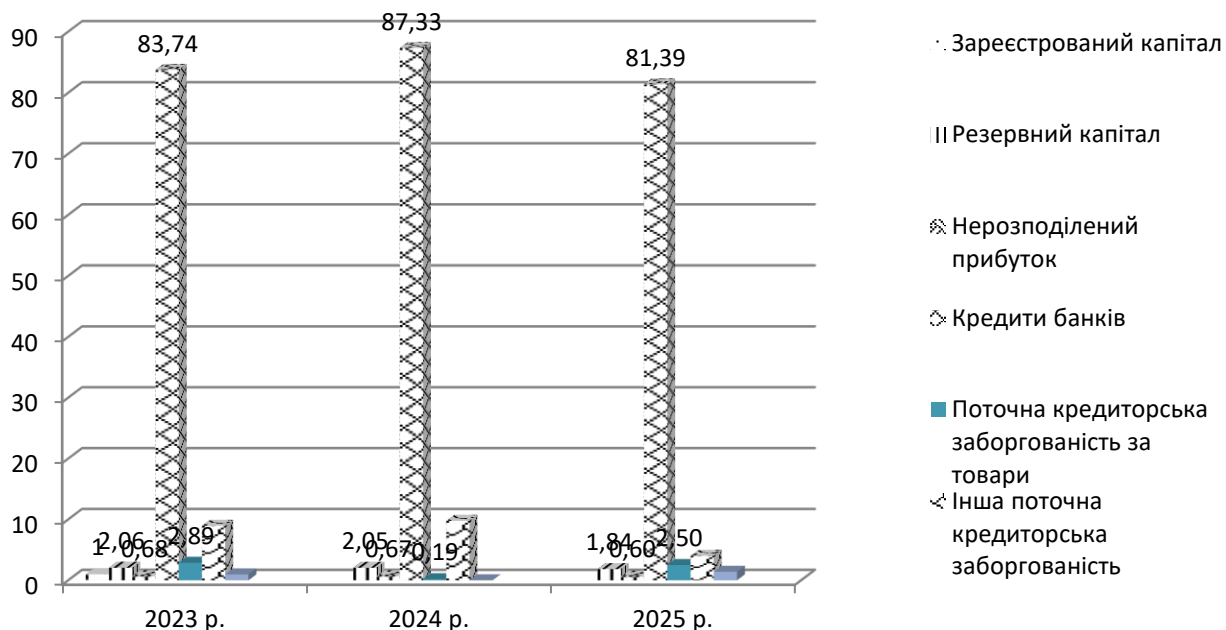

Рис. 2.4. Структура джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 – 2025 рр., %

Аналіз структури джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023–2025 рр. свідчить про домінування власного капіталу у загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства. Найбільшу частку в структурі капіталу протягом досліджуваного періоду займав нерозподілений прибуток, який становив 83,74 % у 2023 р., 87,33 % у 2024 р. та 81,39 % у

2025 р. Це свідчить про важливу роль прибутку як основного внутрішнього джерела самофінансування підприємства.

Частка зареєстрованого капіталу залишалася стабільною, проте мала тенденцію до незначного зменшення - з 2,06 % у 2023 р. до 1,84 % у 2025 р., що пояснюється зростанням загального обсягу капіталу підприємства. Аналогічна тенденція спостерігалася і щодо резервного капіталу, частка якого скоротилася з 0,68 % до 0,60 %.

У структурі позикового капіталу у 2025 р. зросла частка банківських кредитів до 4,39 %, тоді як у 2024 р. кредити були відсутні. Це свідчить про залучення підприємством додаткових позикових ресурсів для фінансування діяльності. Частка поточної кредиторської заборгованості за товари у 2024 р. суттєво зменшилася до 0,19 %, однак у 2025 р. зросла до 2,50 %. Водночас частка іншої поточної кредиторської заборгованості скоротилася з 9,76 % у 2024 р. до 4,02 % у 2025 р., що позитивно характеризує стан поточних зобов'язань підприємства.

Отже, структура капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» характеризується високою питомою вагою власних фінансових ресурсів, що забезпечує достатній рівень фінансової стійкості та незалежності підприємства.

Структура джерел впливає на фінансову стійкість підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємства базується на аналізі відносних показників, що, зокрема, відображають структуру джерел капіталу. Детальні дані наведено в таблиці 2.6.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про загалом високий рівень фінансової незалежності підприємства. Коефіцієнт автономії упродовж досліджуваного періоду перевищував нормативне значення 0,5 та становив 0,86 у 2023 р., 0,90 у 2024 р. і 0,84 у 2025 р. Це свідчить про переважання власного капіталу у структурі джерел фінансування та достатній рівень фінансової стійкості

підприємства. Водночас у 2025 р. спостерігається певне зниження показника на 0,06, що пов'язано зі зростанням обсягу позикового капіталу.

Таблиця 2.6

Коефіцієнти фінансової стійкості
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 - 2025 рр.

№	Відносні показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення (+,-)	
					2024 до 2023 рр.	2025 до 2024 рр.
1	Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,86	0,90	0,84	0,04	-0,06
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,16	1,11	1,19	-0,05	0,08
3	Коефіцієнт фінансової стабільності	6,40	8,69	5,18	2,29	-3,50
4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,16	0,12	0,19	-0,04	0,08
5	Коефіцієнт мобільності	4,47	4,78	2,73	0,31	-2,04

Коефіцієнт фінансової залежності у 2024 р. знизився до 1,11, однак у 2025 р. зріс до 1,19, що свідчить про деяке посилення залежності підприємства від залучених коштів. Аналогічну тенденцію демонструє коефіцієнт фінансового ризику, який у 2025 р. зріс до 0,19 проти 0,12 у 2024 р., що вказує на підвищення частки позикових ресурсів у структурі капіталу.

Коефіцієнт фінансової стабільності у 2024 р. збільшився до 8,69, що позитивно характеризувало фінансовий стан підприємства, проте у 2025 р. скоротився до 5,18. Незважаючи на зниження, значення показника залишається достатньо високим, що свідчить про переважання власного капіталу над позиковим.

Коефіцієнт мобільності у 2023–2024 рр. зріс з 4,47 до 4,78, однак у 2025 р. знизився до 2,73. Це свідчить про зменшення частки оборотних активів у структурі власного капіталу та певне зниження гнучкості фінансової політики підприємства.

Загалом результати аналізу підтверджують, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» упродовж 2023–2025 рр. зберігало високий рівень фінансової стійкості та незалежності, хоча у 2025 р. спостерігалось певне посилення фінансових ризиків через зростання обсягу позикового капіталу.

2.3. Оцінка впливу фінансової результативності на самофінансування хімічного заводу

Рівень самофінансування підприємства безпосередньо пов'язаний із результативністю його господарської діяльності, оскільки саме прибуток виступає основним джерелом приросту власного капіталу. Ефективність діяльності підприємства визначається співвідношенням отриманих доходів і понесених витрат. Для оцінки можливостей самофінансування доцільно проаналізувати динаміку формування чистого прибутку підприємства у 2023–2025 роках (табл. 2.7).

Аналіз фінансових результатів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про суттєве покращення ефективності діяльності підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції у 2024 р. зріс на 9166 тис. грн. або на 12,58 %, а у 2025 р. — ще на 1848 тис. грн. (2,25 %), що свідчить про збільшення обсягів реалізації продукції. Водночас собівартість реалізованої продукції мала тенденцію до зниження, що позитивно вплинуло на фінансові результати підприємства.

У результаті валовий прибуток у 2024 р. зріс на 60,62 %, а у 2025 р. - ще на 9,29 %, досягнувши 29669 тис. грн. Значне зростання спостерігалось і за іншими операційними доходами, які у 2025 р. становили 11486 тис. грн. Разом із цим збільшувалися адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, що пов'язано із розширенням діяльності підприємства та зростанням виробничих витрат.

Таблиця 2.7

Фінансові результати

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023-2025 рр., тис. грн.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2024-2023 рр. (+,-)		Відхилення 2025 -2024 рр. (+,-)	
				тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	72879	82045	83893	9166	12,58	1848	2,25
Собівартість реалізованої продукції	55978	54898	54224	-1080	-1,93	-674	-1,23
Валовий прибуток	16901	27147	29669	10246	60,62	2522	9,29
Інші операційні доходи	5926	8051	11486	2125	35,86	3435	42,67
Адміністративні витрати	14354	15312	16487	958	6,67	1175	7,67
Витрати на збут	4415	5814	7181	1399	31,69	1367	23,51
Інші операційні витрати	3644	6171	8263	2527	69,35	2092	33,90
Прибуток від операційної діяльності	414	7901	9244	7487	1808,45	1343	17,00
Інші доходи	2	3	20	1	50,00	17	566,67
Фінансові витрати	67	75	781	8	11,94	706	941,33
Інші витрати	2	0	0	-2	-100,00	0	0
Прибуток до оподаткування	347	7829	8463	7482	2156,20	634	8,10
Чистий прибуток	215	6342	6926	6127	2849,77	584	9,21

Позитивною тенденцією є суттєве зростання прибутку від операційної діяльності: з 414 тис. грн. у 2023 р. до 9244 тис. грн. у 2025 р. Відповідно прибуток до оподаткування та чистий прибуток також значно збільшилися. Зокрема, чистий прибуток у 2024 р. зріс на 6127 тис. грн., або у 28,5 раза, а у 2025 р. - ще на 584 тис. грн. (9,21 %), що свідчить про підвищення прибутковості та ефективності господарської діяльності підприємства.

Загалом результати аналізу підтверджують зміцнення фінансового стану ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та зростання його можливостей щодо самофінансування і подальшого розвитку.

На рисунку 2.5 представлено динаміку відносних показників, зокрема рентабельності власного капіталу та рентабельності реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023–2025 роках.

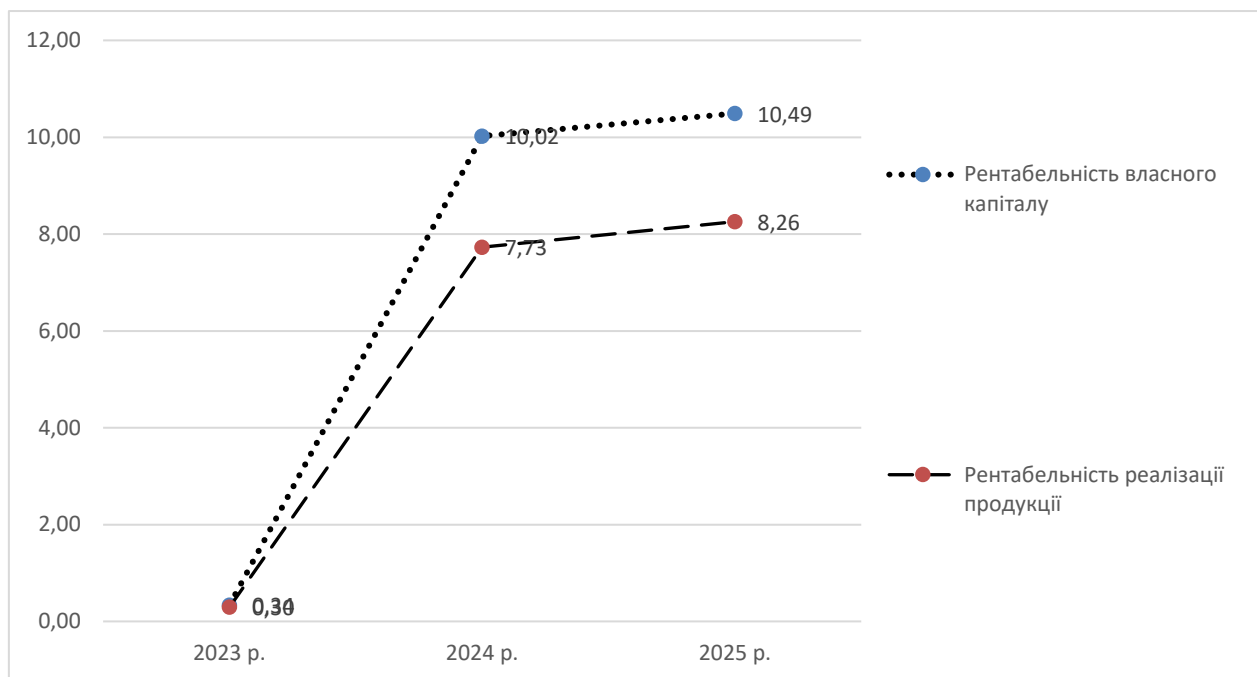

Рис. 2.5. Динаміка показників рентабельності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр., %

Аналіз показників рентабельності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про суттєве підвищення ефективності діяльності підприємства. Рентабельність власного капіталу у 2023 р. становила лише 0,34 %, що характеризувало низький рівень прибутковості використання власних фінансових ресурсів. У 2024 р. показник зріс до 10,02 %, а у 2025 р. - до 10,49 %, що свідчить про значне підвищення ефективності використання власного капіталу та зростання можливостей підприємства щодо самофінансування.

Позитивна динаміка спостерігається і щодо рентабельності реалізації продукції. У 2023 р. її рівень становив 0,30 %, тоді як у 2024 р. показник зріс до 7,73 %, а у 2025 р. - до 8,26 %. Це свідчить про підвищення прибутковості реалізації продукції, покращення співвідношення між доходами та

витратами, а також зростання ефективності операційної діяльності підприємства.

Загалом зростання показників рентабельності підтверджує зміцнення фінансового стану ТДВ «Чернівецький хімічний завод», підвищення ефективності використання ресурсів та розширення можливостей підприємства щодо формування власних фінансових ресурсів.

Суттєве значення в оцінці ефективності діяльності підприємства мають показники використання власних фінансових ресурсів, які характеризують швидкість обігу капіталу та рівень його результативності. Дані показники дозволяють оцінити ефективність управління власним капіталом підприємства та визначити рівень його віддачі у процесі господарської діяльності.

Для оцінки інтенсивності використання власних фінансових ресурсів застосовують такі основні показники як коефіцієнт оборотності власного капіталу (капіталовіддача власного капіталу), капіталомісткість власного капіталу, тривалість обороту власного капіталу, табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Показники інтенсивності власного капіталу
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023 - 2025 рр.

№	Відносні показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення (+,-)	
					2024 до 2023 рр.	2025 до 2024 рр.
1	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,14	1,30	1,27	0,15	-0,03
2	Капіталомісткість власного капіталу	0,87	0,77	0,79	-0,10	0,02
3	Тривалість обороту власного капіталу	319,19	281,50	287,26	-37,70	5,77

Аналіз показників інтенсивності використання власного капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2023–2025 рр. свідчить про загальне

підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів та позитивний вплив на можливості самофінансування підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу у 2024 р. зріс з 1,14 до 1,30 обороту, що свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу та збільшення обсягу виручки, отриманої з кожної гривні власних коштів. У 2025 р. показник незначно знизився до 1,27, проте залишився на високому рівні. Це підтверджує достатню ділову активність підприємства та ефективне використання власних фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності.

Капіталомісткість власного капіталу у 2024 р. скоротилася з 0,87 до 0,77 грн., що є позитивною тенденцією, оскільки для отримання 1 грн. доходу підприємству потрібно було менше власного капіталу. У 2025 р. показник дещо зріс до 0,79 грн., однак залишився нижчим за рівень 2023 р., що свідчить про збереження достатньо ефективного використання власних фінансових ресурсів.

Тривалість обороту власного капіталу у 2024 р. скоротилася на 37,7 дня та становила 281,5 дня, що вказує на прискорення обігу власного капіталу і позитивно впливає на процес самофінансування. У 2025 р. показник дещо збільшився до 287,26 дня, однак залишився кращим порівняно з 2023 р.

Загалом результати аналізу свідчать, що підприємство достатньо ефективно використовує власний капітал, що сприяє збільшенню обсягів доходу, прискоренню оборотності фінансових ресурсів та зміцненню можливостей самофінансування.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ САМОФІНАНСУВАННЯ

ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Шляхи підвищення ефективності формування та використання власних фінансових ресурсів заводу

В умовах сучасної економічної нестабільності, посилення конкурентного середовища, інфляційних процесів та обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування особливого значення набуває проблема ефективного формування і використання власних фінансових ресурсів підприємства. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» питання зміцнення фінансового потенціалу є особливо актуальним, оскільки власні фінансові ресурси виступають основою забезпечення стабільності діяльності, фінансової незалежності та можливості самофінансування виробничого розвитку.

Проведений аналіз діяльності підприємства свідчить, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» характеризується достатньо високим рівнем фінансової стійкості та ліквідності. Підприємство має значну частку власного капіталу у структурі джерел фінансування, а основним джерелом формування власних фінансових ресурсів є нерозподілений прибуток. Разом із тим у сучасних умовах господарювання виникає необхідність удосконалення системи управління фінансовими ресурсами, оскільки зростання виробничих витрат, нестабільність ринкового середовища та підвищення фінансових ризиків можуть негативно впливати на рівень самофінансування підприємства.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності формування власних фінансових ресурсів є забезпечення зростання прибутковості діяльності підприємства, таблиця 3.1. Саме прибуток виступає основним внутрішнім джерелом самофінансування, формування резервного капіталу та

фінансування інвестиційної діяльності [10]. Тому важливим завданням підприємства є збільшення обсягів реалізації продукції, розширення ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності продукції.

Таблиця 3.1

Основні шляхи підвищення ефективності формування та використання власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Напрямок удосконалення	Зміст заходу	Очікуваний результат
Підвищення прибутковості діяльності	Збільшення обсягів реалізації продукції, оптимізація витрат, розширення асортименту продукції	Зростання чистого прибутку та збільшення власних фінансових ресурсів
Удосконалення політики управління витратами	Контроль собівартості продукції, зниження енерговитрат, раціональне використання ресурсів	Підвищення рентабельності діяльності та ефективності самофінансування
Ефективне використання амортизаційних відрахувань	Спрямування амортизаційних коштів на модернізацію обладнання та оновлення основних засобів	Підвищення виробничого потенціалу та конкурентоспроможності підприємства
Оптимізація структури оборотних активів	Прискорення оборотності запасів та дебіторської заборгованості	Покращення ліквідності та вивільнення додаткових фінансових ресурсів
Формування резервного капіталу	Створення резервів для покриття можливих фінансових ризиків і непередбачених витрат	Зміцнення фінансової стійкості та економічної безпеки підприємства
Реінвестування прибутку	Спрямування частини нерозподіленого прибутку на розвиток виробництва	Забезпечення довгострокового розвитку та підвищення рівня самофінансування
Удосконалення фінансового менеджменту	Впровадження системи фінансового планування та бюджетування	Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами
Впровадження інноваційних технологій	Автоматизація виробництва та використання сучасних технологій	Зниження витрат і підвищення якості продукції
Оптимізація структури капіталу	Раціональне співвідношення власних і позикових коштів	Зниження фінансових ризиків та забезпечення фінансової стабільності
Підвищення ефективності збутової діяльності	Розширення ринків збуту та активізація маркетингової політики	Зростання доходів і посилення конкурентних позицій підприємства

Для досягнення цієї мети ТДВ «Чернівецький хімічний завод» доцільно активізувати маркетингову діяльність, спрямовану на пошук нових споживачів та розширення каналів реалізації продукції. Важливим напрямом є також підвищення якості продукції та вдосконалення асортиментної

політики підприємства. В умовах високої конкуренції на ринку лакофарбової продукції підприємство повинно орієнтуватися на виробництво сучасної, екологічно безпечної та конкурентоспроможної продукції, що дозволить збільшити обсяги продажу та підвищити рівень прибутковості діяльності.

Не менш важливим напрямом підвищення ефективності формування власних фінансових ресурсів є оптимізація витрат підприємства. Проведений аналіз фінансових результатів показав, що у 2023–2025 рр. спостерігалось зростання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. У зв'язку з цим підприємству необхідно здійснювати постійний контроль за рівнем витрат, впроваджувати систему бюджетування та удосконалювати механізми фінансового планування.

Особливу увагу доцільно приділити зниженню виробничої собівартості продукції. Це може бути досягнуто за рахунок впровадження енергоощадних технологій, модернізації обладнання, оптимізації використання сировини та матеріалів, а також підвищення продуктивності праці. Зниження витрат дозволить підприємству збільшити обсяг прибутку та створити додаткові можливості для формування внутрішніх фінансових ресурсів.

Важливим напрямом зміцнення фінансового потенціалу підприємства є удосконалення амортизаційної політики. Амортизаційні відрахування є важливим внутрішнім джерелом фінансування оновлення основних засобів та технічного переоснащення виробництва. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод», діяльність якого пов'язана з використанням значної кількості виробничого обладнання, питання ефективного використання амортизаційних ресурсів має особливе значення.

Доцільним є застосування прискорених методів амортизації для окремих груп основних засобів, що дозволить швидше накопичувати фінансові ресурси для модернізації виробництва. Це сприятиме оновленню матеріально-технічної бази підприємства, впровадженню сучасних технологій та підвищенню ефективності виробничої діяльності. Крім того,

модернізація обладнання дозволить знизити витрати на виробництво продукції та підвищити її якість.

Суттєве значення для підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів має прискорення оборотності капіталу. Аналіз показників діяльності підприємства показав, що значна частка оборотних активів припадає на грошові кошти та запаси. У зв'язку з цим підприємству доцільно вдосконалити систему управління оборотними активами, зокрема запасами та дебіторською заборгованістю.

Раціональне управління запасами дозволить уникнути надмірного накопичення матеріальних ресурсів та зменшити витрати на їх зберігання. Для цього підприємству необхідно впроваджувати сучасні методи логістичного управління, здійснювати постійний моніторинг обсягів запасів та оптимізувати закупівельну діяльність. Скорочення надлишкових запасів сприятиме вивільненню частини оборотних коштів і підвищенню ефективності використання власного капіталу.

Важливим резервом зміцнення фінансового стану підприємства є також удосконалення управління дебіторською заборгованістю. Значні обсяги дебіторської заборгованості уповільнюють оборотність фінансових ресурсів та негативно впливають на ліквідність підприємства. Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю ТДВ «Чернівецький хімічний завод» доцільно посилити контроль за своєчасністю розрахунків із покупцями, застосовувати систему штрафних санкцій за порушення строків оплати та використовувати механізми стимулювання дострокового погашення заборгованості.

Одним із перспективних напрямів підвищення ефективності самофінансування є формування ефективної системи фінансового планування та прогнозування. В умовах нестабільного економічного середовища підприємство повинно здійснювати постійний моніторинг фінансового стану, прогнозувати можливі ризики та своєчасно реагувати на зміни зовнішніх факторів.

Фінансове планування дозволяє визначити оптимальні обсяги фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності, а також сприяє підвищенню ефективності управління прибутком і грошовими потоками. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» доцільним є розроблення довгострокової фінансової стратегії, спрямованої на забезпечення стабільного зростання власного капіталу та підвищення рівня фінансової незалежності підприємства.

Важливим напрямом підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів є формування достатнього обсягу резервного капіталу. У сучасних умовах воєнного стану та економічної нестабільності підприємства стикаються з високим рівнем фінансових ризиків, що потребує створення внутрішніх резервів для забезпечення стабільності діяльності. Наявність резервного капіталу дозволяє підприємству покривати можливі збитки, підтримувати ліквідність та забезпечувати виконання поточних фінансових зобов'язань.

Крім того, підприємству доцільно активізувати інноваційну діяльність та впроваджувати сучасні технології виробництва. Інноваційний розвиток є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення довгострокового зростання прибутковості. Впровадження нових технологій дозволить підвищити ефективність використання ресурсів, знизити енерговитрати та покращити якість продукції.

Важливим напрямом удосконалення системи самофінансування є оптимізація структури джерел фінансування підприємства. Незважаючи на високий рівень фінансової незалежності ТДВ «Чернівецький хімічний завод», у сучасних умовах доцільним є раціональне поєднання власних і позикових коштів. Помірне використання довгострокових кредитних ресурсів може сприяти реалізації інвестиційних проєктів та модернізації виробництва без суттєвого погіршення фінансової стійкості підприємства.

Водночас підприємству необхідно уникати надмірного боргового навантаження, оскільки це може призвести до зростання фінансових ризиків

та погіршення платоспроможності. Саме тому важливим завданням фінансового менеджменту є підтримання оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Отже, підвищення ефективності формування та використання власних фінансових ресурсів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» потребує комплексного підходу, який передбачає збільшення прибутковості діяльності, оптимізацію витрат, удосконалення амортизаційної політики, прискорення оборотності капіталу, формування резервних ресурсів та впровадження сучасних методів фінансового управління. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємства, підвищенню рівня його самофінансування, конкурентоспроможності та забезпеченню стабільного розвитку в умовах сучасного економічного середовища.

3.2. Заходи щодо зміцнення фінансової стійкості та забезпечення розвитку підприємства

У сучасних умовах господарювання забезпечення фінансової стійкості підприємства є однією з визначальних передумов його ефективного функціонування, збереження конкурентних позицій на ринку та забезпечення довгострокового розвитку. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» питання зміцнення фінансової стійкості набуває особливої актуальності в умовах нестабільності економічного середовища, посилення інфляційних процесів, зростання вартості енергетичних ресурсів, порушення логістичних зв'язків та високого рівня конкурентного тиску на ринку лакофарбової продукції. Водночас проведений аналіз фінансового стану підприємства свідчить, що товариство характеризується достатньо високими показниками автономії, ліквідності та прибутковості, що формує належну основу для подальшого розвитку. Проте в сучасних умовах господарювання підприємству необхідно

постійно вдосконалювати систему управління фінансовими ресурсами, забезпечувати раціональне використання капіталу та формувати ефективний механізм адаптації до змін зовнішнього середовища.

Одним із ключових напрямів зміцнення фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є забезпечення стабільного зростання обсягів реалізації продукції. Для підприємств хімічної промисловості обсяг продажу безпосередньо впливає на рівень доходів, величину прибутку, швидкість обороту капіталу та можливості формування власних фінансових ресурсів. Саме тому важливим завданням підприємства є активізація маркетингової діяльності, розширення ринків збуту продукції та підвищення ефективності взаємодії зі споживачами. У сучасних умовах доцільним є використання цифрових маркетингових інструментів, просування продукції через електронні торговельні платформи, а також розширення співпраці з будівельними компаніями, торговельними мережами та промисловими споживачами.

Особливого значення набуває вдосконалення асортиментної політики підприємства. Сучасний ринок лакофарбових матеріалів характеризується високим рівнем конкуренції та постійною зміною споживчих потреб. У зв'язку з цим ТДВ «Чернівецький хімічний завод» доцільно орієнтувати виробництво на розширення асортименту екологічно безпечної продукції, водоемульсійних фарб, енергоефективних покриттів та спеціалізованих лакофарбових матеріалів для промислового використання. Впровадження нових видів продукції дозволить не лише збільшити обсяги реалізації, а й забезпечити зміцнення конкурентних позицій підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Важливим напрямом забезпечення фінансової стійкості підприємства є підвищення ефективності управління витратами. Аналіз фінансових результатів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» свідчить про позитивну тенденцію зростання валового та чистого прибутку, однак збереження високого рівня прибутковості потребує системного контролю за

формуванням собівартості продукції. В умовах зростання цін на сировину, енергоносії та транспортні послуги підприємству необхідно впроваджувати сучасні методи управління витратами, здійснювати постійний аналіз структури витрат та виявляти резерви їх скорочення.

Особливо важливим є впровадження ресурсозберігаючих технологій та енергоефективних виробничих рішень. Використання сучасного обладнання дозволить скоротити витрати електроенергії, знизити рівень матеріаломісткості продукції та підвищити продуктивність праці. Для підприємств хімічної промисловості модернізація виробничих потужностей є важливою умовою забезпечення стабільності діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. Крім того, впровадження автоматизованих систем контролю виробничих процесів дозволить мінімізувати виробничі втрати та підвищити якість готової продукції.

Суттєвий вплив на рівень фінансової стійкості підприємства має ефективність управління оборотними активами. Проведений аналіз структури активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» свідчить про значну частку запасів та грошових коштів у структурі оборотних активів. За таких умов підприємству доцільно вдосконалити систему управління запасами шляхом оптимізації обсягів закупівлі сировини, скорочення надлишкових запасів та прискорення їх оборотності. Раціональне управління запасами дозволить зменшити витрати на зберігання матеріальних ресурсів і вивільнити частину фінансових ресурсів для фінансування поточної діяльності та інвестиційних потреб.

Не менш важливим напрямом є підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. Наявність значних обсягів дебіторської заборгованості негативно впливає на ліквідність підприємства та уповільнює оборотність капіталу. Для мінімізації фінансових ризиків підприємству необхідно посилити контроль за своєчасністю розрахунків із покупцями, удосконалити договірну політику та застосовувати систему фінансових санкцій за порушення умов оплати. Доцільним є також використання

механізмів попередньої оплати та диференційованого підходу до надання комерційного кредиту залежно від рівня надійності контрагентів.

Важливим чинником забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування резервних фінансових ресурсів. У сучасних умовах високого рівня економічної невизначеності резервний капітал виступає важливим інструментом мінімізації фінансових ризиків та забезпечення безперервності діяльності підприємства. Формування резервних фондів за рахунок частини чистого прибутку дозволить підприємству підтримувати належний рівень платоспроможності, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати стабільність функціонування у кризових ситуаціях.

Особливого значення для забезпечення довгострокового розвитку підприємства набуває інвестиційна діяльність. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» важливим напрямом є реалізація інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробничих потужностей, оновлення технологічного обладнання та впровадження інноваційних технологій. Інвестиції у виробничий розвиток дозволять підвищити ефективність використання ресурсів, скоротити виробничі витрати та забезпечити випуск конкурентоспроможної продукції.

Перспективним напрямом розвитку підприємства є автоматизація виробничих та управлінських процесів. Використання сучасних інформаційних систем управління дозволить оптимізувати процеси фінансового планування, складського обліку, управління запасами та контролю за рухом грошових коштів. Автоматизація сприятиме підвищенню оперативності управлінських рішень, покращенню контролю за використанням фінансових ресурсів та зниженню адміністративних витрат.

Важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості підприємства є підтримання оптимальної структури капіталу. Незважаючи на достатньо високий рівень автономії підприємства, у 2025 році спостерігалось зростання частки позикового капіталу у структурі джерел фінансування. За таких умов підприємству необхідно забезпечувати раціональне співвідношення власних і

позикових коштів, оскільки надмірне залучення кредитних ресурсів може призводити до збільшення фінансових витрат та зниження рівня фінансової стабільності.

Для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємству необхідно здійснювати систематичний моніторинг показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності. Своєчасний аналіз фінансових показників дозволить оперативно виявляти проблемні аспекти діяльності та формувати ефективні управлінські рішення щодо їх усунення. Важливим інструментом підвищення ефективності фінансового управління є впровадження системи фінансового планування та бюджетування, яка дозволяє прогнозувати потребу у фінансових ресурсах, контролювати витрати та забезпечувати стабільність грошових потоків підприємства.

В умовах воєнного стану та нестабільності економічного середовища важливого значення набуває диверсифікація ринків збуту продукції. Орієнтація підприємства лише на окремі сегменти ринку підвищує ризик втрати доходів у разі скорочення попиту або порушення логістичних зв'язків. Саме тому підприємству доцільно розширювати географію реалізації продукції, активізувати експортну діяльність та розвивати співпрацю з новими торговельними партнерами.

Водночас важливою умовою забезпечення стабільного розвитку підприємства є підвищення ефективності управління персоналом. Людський капітал виступає одним із ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Формування ефективної системи мотивації працівників, підвищення кваліфікації персоналу, удосконалення організації праці та створення належних умов професійного розвитку сприятимуть підвищенню продуктивності праці та покращенню результативності діяльності підприємства.

Отже, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення розвитку ТДВ «Чернівецький хімічний завод» потребує комплексного підходу, який

охоплює вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами, оптимізацію витрат, модернізацію виробництва, підвищення ефективності використання оборотних активів, розвиток інвестиційної діяльності та забезпечення фінансової безпеки підприємства. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності, зміцненню конкурентних позицій підприємства та створенню необхідних умов для його стабільного функціонування і довгострокового розвитку.

ВИСНОВКИ

Самофінансування є однією з ключових форм фінансового забезпечення діяльності підприємства, яка ґрунтується на використанні власних фінансових ресурсів для покриття поточних витрат, здійснення інвестиційної діяльності та забезпечення подальшого розвитку суб'єкта господарювання. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища роль самофінансування суттєво зростає, оскільки саме внутрішні джерела фінансування виступають основою забезпечення фінансової стійкості, незалежності та економічної безпеки підприємств.

Сутність самофінансування полягає у здатності підприємства формувати необхідний обсяг фінансових ресурсів переважно за рахунок результатів власної господарської діяльності. Основними джерелами самофінансування є чистий прибуток, амортизаційні відрахування, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Саме прибуток виступає ключовим джерелом розширеного відтворення, модернізації виробництва та реалізації інвестиційних проєктів. Водночас амортизаційні відрахування забезпечують можливість оновлення основних засобів та підтримання виробничого потенціалу підприємства навіть в умовах нестабільної прибутковості.

Самофінансування виконує низку важливих функцій у системі фінансового забезпечення підприємства. Насамперед воно сприяє зміцненню фінансової незалежності суб'єкта господарювання, зниженню рівня кредитної залежності та мінімізації фінансових ризиків. Крім того, самофінансування забезпечує фінансову стійкість підприємства, підтримання його платоспроможності та ліквідності, а також створює необхідні умови для інноваційного розвитку й підвищення конкурентоспроможності. Важливою є також стимулююча функція самофінансування, оскільки фінансові результати діяльності безпосередньо впливають на можливості підприємства щодо формування власних фінансових ресурсів.

Проведене дослідження дало змогу встановити, що сучасні умови функціонування підприємств України суттєво впливають на систему самофінансування. Воєнний стан, інфляційні процеси, нестабільність валютного ринку, зростання виробничих витрат і скорочення доступу до кредитних ресурсів значно ускладнюють фінансову діяльність суб'єктів господарювання. У таких умовах внутрішні джерела фінансування стають основою підтримання безперервності виробничої діяльності та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Самофінансування виступає важливим інструментом адаптації підприємств до кризових умов та забезпечення їх економічної безпеки.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» упродовж 2023–2025 років забезпечувало достатній рівень фінансової стійкості та поступове зміцнення можливостей самофінансування. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства свідчить про позитивну динаміку основних показників діяльності, зростання обсягів активів, власного капіталу та прибутковості, що створює сприятливі умови для подальшого розвитку підприємства за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів.

Дослідження складу та структури активів підприємства показало, що загальна вартість майна ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2025 році суттєво зросла порівняно з попередніми роками. Позитивною тенденцією стало значне збільшення необоротних активів, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності, оновлення матеріально-технічної бази та модернізацію виробництва. Водночас у структурі активів переважають оборотні активи, що забезпечує високий рівень ліквідності та платоспроможності підприємства. Зменшення обсягів запасів і зростання грошових коштів свідчать про підвищення ефективності управління оборотним капіталом та прискорення оборотності ресурсів.

Аналіз показників ліквідності підтвердив високий рівень фінансової спроможності підприємства виконувати поточні зобов'язання. Усі

коефіцієнти ліквідності протягом досліджуваного періоду значно перевищували нормативні значення, що свідчить про достатній обсяг найбільш ліквідних активів і наявність фінансового резерву для стабільного функціонування підприємства. Високий рівень ліквідності позитивно впливає на можливості самофінансування, оскільки забезпечує фінансову гнучкість та стійкість у процесі здійснення господарської діяльності.

У ході аналізу структури капіталу встановлено, що основним джерелом фінансування діяльності підприємства є власний капітал. Його частка у структурі фінансових ресурсів протягом 2023–2025 років залишалася домінуючою, що характеризує підприємство як фінансово незалежне та стійке до впливу зовнішніх ризиків. Важливим джерелом формування власного капіталу виступає нерозподілений прибуток, обсяг якого щороку зростає. Це свідчить про ефективність господарської діяльності підприємства та здатність формувати внутрішні фінансові ресурси для забезпечення розвитку й самофінансування.

Проведений аналіз позикового капіталу показав, що у 2025 році підприємство активніше використовувало залучені фінансові ресурси, зокрема довгострокові банківські кредити та кредиторську заборгованість. Незважаючи на зростання частки позикового капіталу, рівень фінансової залежності та фінансового ризику залишався відносно низьким, а коефіцієнт автономії перевищував нормативне значення. Це свідчить про збереження достатнього рівня фінансової стійкості навіть за умов розширення діяльності та залучення додаткових фінансових ресурсів.

Особливе значення для оцінки рівня самофінансування має аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Дослідження показало суттєве покращення показників прибутковості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» упродовж досліджуваного періоду. Позитивна динаміка чистого доходу від реалізації продукції, зростання валового прибутку та прибутку від операційної діяльності свідчать про підвищення ефективності господарювання. Особливо вагомим є значне збільшення чистого прибутку,

який у 2025 році перевищив рівень 2023 року у декілька разів. Це свідчить про зміцнення фінансового потенціалу підприємства та розширення його можливостей щодо фінансування власного розвитку за рахунок внутрішніх джерел.

Показники рентабельності також підтверджують позитивні тенденції у діяльності підприємства. Зростання рентабельності власного капіталу свідчить про підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів, а збільшення рентабельності реалізації продукції — про покращення співвідношення між доходами та витратами. Отримані результати характеризують підприємство як прибуткове та конкурентоспроможне, що є важливою передумовою забезпечення стабільного самофінансування.

Аналіз показників інтенсивності використання власного капіталу підтвердив достатньо ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства. Прискорення оборотності власного капіталу та зниження капіталомісткості свідчать про раціональне використання власних коштів і зростання ділової активності підприємства. Це позитивно впливає на формування фінансових ресурсів, підвищує швидкість їх обігу та сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства.

Отже, результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2023–2025 роках забезпечувало достатній рівень самофінансування за рахунок зростання прибутковості, накопичення нерозподіленого прибутку та переважання власного капіталу у структурі фінансових ресурсів. Підприємство характеризується високим рівнем ліквідності, фінансової стійкості та ефективності використання капіталу, що створює передумови для подальшого розвитку, модернізації виробництва та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності самофінансування є збільшення обсягів реалізації продукції, розширення ринків збуту та вдосконалення асортиментної політики підприємства. Для

підприємства хімічної промисловості важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності є орієнтація на виробництво сучасної, якісної та екологічно безпечної продукції, що відповідає сучасним вимогам ринку. Активізація маркетингової діяльності та розвиток співпраці з новими споживачами сприятимуть збільшенню доходів і зміцненню фінансового потенціалу підприємства.

Важливим напрямом удосконалення системи самофінансування визначено оптимізацію витрат та підвищення ефективності управління собівартістю продукції. Впровадження ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій, модернізація виробничого обладнання, автоматизація виробничих процесів і раціональне використання матеріальних ресурсів дозволять знизити виробничі витрати, підвищити рентабельність діяльності та забезпечити додаткові внутрішні джерела фінансування розвитку підприємства.

Доцільно удосконалювати амортизаційну політику підприємства, оскільки амортизаційні відрахування виступають важливим джерелом оновлення основних засобів та технічного переоснащення виробництва. Використання прискорених методів амортизації сприятиме швидшому накопиченню фінансових ресурсів для модернізації виробничої бази, впровадження інноваційних технологій та підвищення ефективності виробничої діяльності.

Оптимізація запасів, прискорення їх оборотності та вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю сприятимуть вивільненню частини оборотних коштів, покращенню ліквідності та зміцненню фінансової стійкості підприємства. Раціональне управління дебіторською заборгованістю дозволить знизити ризик втрати фінансових ресурсів і забезпечити стабільність грошових потоків.

Важливим є формування резервного капіталу як інструменту забезпечення фінансової безпеки підприємства. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності наявність внутрішніх резервів дозволяє

підприємству підтримувати належний рівень платоспроможності, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та мінімізувати негативний вплив зовнішніх ризиків на результати господарської діяльності.

Ключовим напрямом зміцнення потенціалу фінансової стійкості підприємства визначено розвиток інвестиційної та інноваційної діяльності. Реалізація інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробництва, впровадження сучасних технологій та автоматизацію управлінських процесів, сприятиме підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат і забезпеченню випуску конкурентоспроможної продукції. Крім того, автоматизація фінансового управління дозволить підвищити ефективність планування, бюджетування та контролю за використанням фінансових ресурсів.

Доцільним є підтримання оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом. Незважаючи на високий рівень фінансової автономії підприємства, помірне використання довгострокових кредитних ресурсів може бути ефективним інструментом фінансування інвестиційних потреб та реалізації стратегічних напрямів розвитку. Водночас надмірне залучення позикових коштів може призвести до зростання фінансових ризиків, тому підприємству необхідно здійснювати постійний контроль за структурою джерел фінансування.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів щодо вдосконалення системи самофінансування та зміцнення фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод» сприятиме підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, зміцненню конкурентних позицій підприємства, забезпеченню стабільного зростання прибутковості та формуванню необхідних умов для довгострокового розвитку підприємства в сучасних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухович, Д. Р. (2023). Вітчизняні підприємства у воєнний період і заходи їх державної підтримки. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, (1), 63–84. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2023.63-84>
2. Багацька, К. (2023). Передумови самофінансування тарифних комунальних підприємств. *Економіка та суспільство*, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-62>
3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2022. 784 с
4. Буряченко А., Захожай К., Логвінов П. Розвиток напрямку самофінансування у забезпеченні діяльності комунального транспорту *Modeling the development of the economic systems: наук. журн. Хмельницьк. нац. ун-т ; Хмельницький*, 2024. – № 2. – С. 102–106.
5. Буряченко, А., & Бороденко, Т. (2025). Фінансове забезпечення діяльності нефінансових корпорацій в Україні. *Економіка та суспільство*, (79). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-67>
6. Делас, В. А., Герасимчук, І. М., & Скорупська, Ю. Ю. (2026). Формування прибутку як ключовий фактор фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного ринку . *Економічна парадигма*, (3(107), 116–129. <https://doi.org/10.25313/economics-2026-3-107-42>
7. Дячук В. Трансформація фінансових ресурсів українських підприємств в умовах повномасштабної війни. *Економічні горизонти*. 2025. (4(33). С.123- 129. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(33\).2025.345252](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.345252)
8. Євтушевська О. О., Чернов К. І. Теоретичні аспекти власного капіталу підприємства: сутність та структура. *Food Industry Economics*. 2020. № 12(3). С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v12i3.1812>

9. Жадько К., Небаба Н., Корнієв М. Прибуток як індикатор економічної безпеки підприємств. *Modeling*. 2025. № 16 (15). С. 114–124. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-16-15>
10. Ковальчук Н. О. Чистий прибуток як джерело фінансування інвестиційної діяльності підприємств України у воєнних умовах. *Бізнес Інформ*. 2025. №3. С. 144–149. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-144-149>
11. Костенко, Ю., Короленко, О., Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, № 43, с. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
12. Кравченко, М.О., Леонтовська, М.А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274831>
13. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.76>
14. Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.Й., Чубка О.М. Фінанси підприємств. Підручник. Кондор, 2024. 340 с.
15. Мавлєва Д., Лиса О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2997>
16. Марусяк Н. Л. Фінанси підприємств: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
17. Марусяк Н. Л. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. .Фінанси та фінансове посередництво: підручник у трьох томах. Том 3 / за ред. проф. П. О. Нікіфорова, доц. Н. А. Бак. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 204 с. С.155-203. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11042>

18. Марусяк Н. Л. Фінанси підприємств. Фінанси та фінансове посередництво: підручник. У 3-х тт. Том 1 / за ред. П.О. Нікіфорова, Н.А. Бак. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 452 с. С. 292-245. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11041>
19. Марусяк Н.Л., Бак Н.А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109-113. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5132&i=17>
20. Масюк Ю., Шкода А. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство* 2021. (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-27>
21. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства: теоретико-методичні та практичні аспекти оцінки. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 4. С. 59-65.
22. Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О. Фінансова стійкість як індикатор ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. Т. 314, № 1. С. 224–229. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-33>
23. Рамський А. Ю., Васечко Л. І., Пожар А. С. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства в кризових умовах. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 2(12). С. 33-45.
24. Рогащ С. Економічна ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. (55). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-4>
25. Румик І., Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023 (4(72), 9–19. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-9-19>

- 26.Рябчук О., Мосійчук Є. Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-73-11.
- 27.Савіцька С. І. Значення інвестиційної діяльності для розвитку вітчизняної економіки. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. Вип. 1. С. 101–106. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.15>
- 28.Соляник Л. Г., Цуркан І. М., Сорокіна І. Р. Науково-методичні підходи до формування політики управління фінансовими ресурсами підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9406>
- 29.Стусь Ю., Чумаченко О. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024.№4(76). С.80–89. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-80-89>
- 30.Ткаченко А. М., Бугрім О. Ю. Капіталізація прибутку – запорука розвитку інноваційного розвитку. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 2(113). С. 84-89. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-2-14>
- 31.Ткачук, Л., & Лебедев, П. (2024). Фінансові аспекти управління власним капіталом підприємства. *Innovation and Sustainability*, (2), 119–126. <https://doi.org/10.31649/ins.2024.2.119.126>
- 32.Томашевська А. В., Жук О. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах кризи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(1). С. 60-67.
- 33.Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Київ: Центр учбової літератури ; 2023. 320 с.
- 34.Фінанси підприємств: підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С. М. Бортник, С. О. Ткаченко; за заг. ред. В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.

- 35.Фінансовий аналіз: навч. посіб. / І. П. Ткаченко, С. А. Фрунза, Т. Ф. Штець. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. 346 с.
- 36.Фінансовий аналіз: навч. посіб. / О. А. Магопець, Н. С. Шалімова, О. М. Черновол; М-во освіти і науки України, Центральнoукраїн. нац. техн. ун-т., 2-ге вид., випр. та доп.. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 230 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/4c90838a-0458-4495-8ee4-99315ea851c4/content>
- 37.Фінансовий аналіз: навчальний посібник / А. І. Склабінська, С. А. Дrajниця, Л. Д. Федорук ; за загальною ред. д. е. н., проф. М. П. Войнаренка. Львів : «Новий Світ-2000», 2025. 342 с.
- 38.Фінансовий аналіз: навч. посібник / Р. Б. Сокольська, В. Д. Зелікман, Т. В. Акімова та ін. Х.: Видавництво Іванченка І. С. 2024. 151 с.
- 39.Фурик В.Г., Ткачук Л.М., Гринь А.О. Самофінансування підприємства: механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм. Економіка і суспільство. 2018. №16. С.534-540. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/81.pdf
- 40.Халатур, С, Омельницька Ю. «Інноваційна модель застосування власних фінансових ресурсів у процесі самофінансування аграріїв». Інноваційна економіка, вип. 4, Лютий 2024, с. 60-66, <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.4.9>.
- 41.Хитра, О. (2022). Туристичний брендинг в умовах економіки вражень. *Економіка та суспільство*, (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-64>
- 42.Шкварчук Л. О., Корпало І. Р., Кардашова Ю. А. Оцінювання інвестиційних потоків в умовах воєнного стану. Ефективність державного управління. 2023. Вип. 1/2. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.36930/507416>

Анотація

Романюк Н. А. Самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2026. 67 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади самофінансування підприємств, розкрито його сутність, значення та основні джерела формування власних фінансових ресурсів. Визначено особливості самофінансування підприємств у сучасних економічних умовах України. Проведено оцінку рівня самофінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на основі аналізу фінансово-економічних показників діяльності, структури та динаміки власних фінансових ресурсів, а також впливу фінансових результатів на можливості самофінансування підприємства. Запропоновано напрями вдосконалення самофінансування, що передбачають підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення подальшого розвитку підприємства.

Ключові слова: самофінансування, власні фінансові ресурси, власний капітал, прибуток, фінансова стійкість, фінансова незалежність.

Summary

Romaniuk Nataliia. Self-financing of enterprises in modern economic conditions. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 - Finance, banking, insurance and stock market. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2026.

The qualification paper examines the theoretical foundations of enterprise self-financing, reveals its essence, significance, and the main sources of forming own financial resources. The specific features of enterprise self-financing under the current economic conditions of Ukraine are identified. An assessment of the self-financing level of TDV "Chernivtsi Chemical Plant" was carried out based on the analysis of its financial and economic performance indicators, the structure and dynamics of its own financial resources, as well as the impact of financial results on the enterprise's self-financing capacity. The study proposes directions for improving self-financing, including increasing the efficiency of using own financial resources, strengthening financial stability, and ensuring the further development of the enterprise.

Keywords: self-financing, own financial resources, equity capital, profit, financial stability, financial independence.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Наталія РОМАНЮК